

Dlouhodobá nezaměstnanost a její dopad na život člověka

Bc. Jitka Ovčačiková

Diplomová práce
Zlín 2012

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2011/2012

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Jitka OVČAČÍKOVÁ**

Osobní číslo: **H10683**

Studijní program: **N 7507 Specializace v pedagogice**

Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Dlouhodobá nezaměstnanost a její dopad na život člověka**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti nezaměstnanosti.

Příprava metodiky výzkumné části.

Realizace kvalitativního výzkumu metodou rozhovoru.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah diplomové práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

BUCHTOVÁ, Božena a kol. Nezaměstnanost – psychologický, ekonomický a sociální problém. Praha: Grada, 2002. ISBN 80-247-90006-8.

BUCHTOVÁ, Božena. Psychologie a nezaměstnanost. Zkušenosti z praxe. Brno: Masarykova univerzita, 2004. ISBN 80-210-3457-2.

HENDL, Jan. Kvalitativní výzkum. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2.

MAREŠ, Petr. Nezaměstnanost jako sociální problém. Praha: Sociologické nakladatelství, 2002. ISBN 80-86429-08-3.

MATOUŠEK, Oldřich a kol. Základy sociální práce. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-331-4.

Vedoucí diplomové práce:

Mgr. Eva Šalenová

Ústav pedagogických věd

Datum zadání diplomové práce:

30. listopadu 2011

Termín odevzdání diplomové práce:

27. dubna 2012

Ve Zlíně dne 17. ledna 2012

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

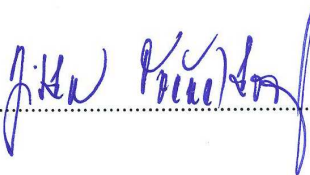
- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné;
- na diplomové práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně

06.03.2012

¹⁾ zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlášení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpirá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídí k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Diplomová práce „Dlouhodobá nezaměstnanost a její dopad na život člověka“ se zabývá poměrně aktuálním tématem – nezaměstnaností, která se stala běžnou součástí našeho života.

Předmětem této práce je definovat nezaměstnanost, její typy a příčiny, specifikovat rizikové skupiny ohrožené dlouhodobou nezaměstnaností, upozornit na význam práce v životě člověka a poukázat na negativní důsledky dlouhodobé nezaměstnanosti, které se projevují v životě jednotlivce, a to jak v rovině zdraví, tak v rovině sociálních kontaktů, ekonomické či psychické. Zmiňuje také možnosti zmírnění dlouhodobé nezaměstnanosti. Praktická část obsahuje výzkum, jehož cílem bylo formou rozhovoru s dlouhodobě nezaměstnanými vedenými v evidenci Úřadu práce v Bystřici pod Hostýnem analyzovat a zmapovat dopady dlouhodobé nezaměstnanosti na celkovou osobnost jedince.

Klíčová slova: dlouhodobá nezaměstnanost, typy, práce, rizikové skupiny, důsledky nezaměstnanosti, politika zaměstnanosti.

ABSTRACT

The thesis called „A Long-term unemployment and its impact on a human life“ deals with a relatively hot topic – unemployment, which has become a regular part of our lives.

The object of this thesis is to define unemployment, its causes and types, to specify risk groups threatened by a long-term unemployment, to highlight the importance of work in a human life and to highlight the negative effects of a long term unemployment, which are manifested in the lives of individuals both in health terms and in terms of social contacts, economic or psychological. Also it mentions the possibilities of reducing a long-term unemployment. The practical part includes research in the form of an interview with a long-term unemployed people listed in the Job Centre in Bystřice pod Hostýnem. And also it is concerned to map the effects of a long-term unemployment to the overall personality.

Keywords: a long-term unemployment, types of jobs, risk groups, the consequences of unemployment, employment policy.

Motto:

„Práce od nás zahání tři velké nepřátele – nudu, neřest a nouzi.“

Voltaire

Poděkování

Děkuji Mgr. Evě Šalenové za odborné vedení, cenné rady a připomínky při zpracování mé diplomové práce. Dále děkuji všem respondentům za jejich pomoc při realizaci výzkumného šetření a v neposlední řadě děkuji své rodině za podporu a pomoc během celého studia.

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	12
1 PRÁCE JAKO SOUČÁST LIDSKÉHO ŽIVOTA	13
1.1 VÝZNAM PRÁCE PRO ČLOVĚKA.....	13
2 CHARAKTERISTIKA NEZAMĚSTNANOSTI	15
2.1 DLOUHODOBÁ NEZAMĚSTNANOST.....	15
3 DRUHY NEZAMĚSTNANOSTI	17
4 PŘÍČINY NEZAMĚSTNANOSTI	19
4.1 RIZIKOVÉ SKUPINY NEZAMĚSTNANÝCH	19
4.1.1 Mladí lidé	19
4.1.2 Staří lidé	20
4.1.3 Ženy s malými dětmi	21
4.1.4 Lidé s nízkým vzděláním	21
4.1.5 Zdravotně znevýhodnění občané.....	22
4.1.6 Romské etnikum.....	22
4.2 ŽIVOTNÍ STRATEGIE NEZAMĚSTNANÝCH.....	23
4.2.1 Základní typy životní strategií nezaměstnaných	24
5 DŮSLEDKY DLOUHODOBÉ NEZAMĚSTNANOSTI	26
5.1 EKONOMICKÉ DŮSLEDKY.....	26
5.2 SOCIÁLNÍ DŮSLEDKY	27
5.2.1 Snížení životní úrovně.....	27
5.2.2 Změna vnímání času.....	27
5.2.3 Sociální izolace	28
5.2.4 Ztráta statusu	28
5.2.5 Vliv na rodinu	29
5.2.6 Vliv na fyzické zdraví	29
5.2.7 Vliv na psychické zdraví	30
5.3 OSOBNÍ STRATEGIE PRO PŘEKONÁNÍ OBDOBÍ NEZAMĚSTNANOSTI	30
6 POLITIKA ZAMĚSTNANOSTI	32
6.1 AKTIVNÍ POLITIKA ZAMĚSTNANOSTI	32
6.1.1 Rekvalifikace.....	33
6.1.2 Investiční pobídky	34
6.1.3 Veřejně prospěšně práce.....	34
6.1.4 Společensky účelná pracovní místa.....	34
6.1.5 Překlenovací příspěvek	34
6.1.6 Příspěvek na zapracování	35
6.1.7 Příspěvek při přechodu na nový podnikatelský program	35
6.2 PASIVNÍ POLITIKA ZAMĚSTNANOSTI.....	35
6.2.1 Podpora v nezaměstnanosti	35

7	BOJ PROTI DLOUHODOBÉ NEZAMĚSTNANOSTI.....	36
7.1	MOŽNOSTI POMOCI NEZAMĚSTNANÝM	37
7.1.1	Služby úřadu práce	37
7.1.2	Sociální služby	37
7.1.3	Psychoterapeutická péče.....	38
II	PRAKTICKÁ ČÁST	39
8	VÝZKUMNÝ PROBLÉM, CÍLE A VÝZKUMNÉ POŽADAVKY.....	40
8.1	PROBLÉM A CÍLE VÝZKUMU.....	40
8.2	VÝZKUMNÉ OTÁZKY.....	40
9	VÝZKUMNÝ SOUBOR A SBĚR DAT	41
9.1	SBĚR DAT	41
9.2	CHARAKTERISTIKA RESPONDENTŮ	42
9.2.1	Paní Milena	42
9.2.2	Paní Jitka	43
9.2.3	Pan Pavel.....	44
9.2.4	Pan Karel.....	44
10	POUŽITÉ METODY A ZPRACOVÁNÍ DAT.....	46
10.1	POLOSTRUKTUROVANÝ ROZHOVOR.....	46
10.1.1	Příprava polostrukturovaného rozhovoru.....	46
10.2	ZPŮSOB ZPRACOVÁNÍ DAT.....	48
11	VÝSLEDKY VÝZKUMU A INTERPRETACE DAT.....	49
11.1	KATEGORIE	49
12	SHRNUTÍ.....	65
12.1	VYUŽITÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMU A NÁVRHY PRO PRAXI	69
	ZÁVĚR	71
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	73
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	76
	SEZNAM PŘÍLOH.....	77

ÚVOD

Nezaměstnanost se stala v dnešní době běžnou součástí našeho života a je bezesporu závažným sociálním problémem, neboť její důsledky mohou znamenat nejen pokles životní úrovně, nárůst sociálně patologických jevů či kriminality, ale mohou také negativně ovlivnit rodinné soužití a výchovu dětí.

Toto téma jsem si nevybrala náhodou, neboť s problematikou nezaměstnanosti se každodenně setkávám ve svém zaměstnání. Pracuji jako referentka nepojistných sociálních dávek na Úřadě práce v Bystřici pod Hostýnem a zajišťuji agendu dávek pomoci v hmotné nouzi. Jedna z podmínek nároku na dávku je evidence v evidenci uchazečů o zaměstnání úřadu práce. S nezaměstnanými tedy přicházím do kontaktu každý den a mám tak možnost sledovat změny v životě těchto lidí plynoucích ze ztráty zaměstnání a z dlouhodobé nezaměstnanosti. Každý jednatel se s touto krizovou životní situací vyrovnává různě, záleží na obranných reakcích jedince, na jeho vnitřní odolnosti a sociálním zázemí. Tento každodenní střet s tématem sociálního vyloučení mě také přivádí k zamyšlení se nad tímto fenoménem dnešní doby.

Vývoj nezaměstnanosti v České republice prošel několika etapami, ve kterých se odrážela ekonomická i sociální situace společnosti ve státě. Do roku 1989 měl každý člověk ze zákona povinnost pracovat, nezaměstnanost tedy v naší ekonomice oficiálně neexistovala. Do pozornosti české společnosti se nezaměstnanost dostala začátkem 90.let v souvislosti s přechodem na tržní ekonomiku. Její hodnoty však byly zpočátku nízké. Větší nárůst nezaměstnanosti nastal teprve na konci devadesátých let, kdy došlo k útlumu určitých odvětví průmyslu a zemědělství. V posledních letech se míra nezaměstnanosti v souvislosti s finanční krizí započatou koncem roku 2008 zvyšovala. V současné době se míra nezaměstnanosti v České republice dle statistiky MPSV pohybuje kolem devíti procent a představuje tak sociálně nežádoucí jev, který negativně ovlivňuje jak život jednotlivce, tak celé společnosti.

V životě člověka je práce důležitou podmínkou lidské existence, neboť mu přináší nejen materiální prospěch, ale hraje nezastupitelnou roli v seberealizaci, rozvíjí schopnosti a dovednosti. Ztráta zaměstnání má proto velký dopad na život člověka, na utváření jeho životního stylu a na rozvoj osobnosti. Kromě poklesu životní úrovně narušuje jeho psychickou a fyzickou pohodu a dotýká se života celé rodiny.

Teoretická část práce proto pojednává nejen o problematice nezaměstnanosti, jejich typech a příčinách, ale i o negativních důsledcích dlouhodobé nezaměstnanosti projevujících se v prožívání a chování člověka. V této části také upozorňuji na význam práce v životě člověka, specifikuji rizikové skupiny nejvíce ohrožené dlouhodobou nezaměstnaností a uvádím možné strategie zvládnání nezaměstnanosti. Závěr této části se zabývá možnostmi zmírňování dopadů nezaměstnanosti.

Praktická část je věnovaná výzkumu, jehož cílem bylo formou rozhovoru s dlouhodobě nezaměstnanými vedenými v evidenci Úřadu práce v Bystřici pod Hostýnem analyzovat a zmapovat dopady dlouhodobé nezaměstnanosti na celkovou osobnost jedince a to jak v rovině zdraví, tak v rovině sociálních kontaktů, ekonomické či psychické.

Zjištěné výsledky pak mohou sloužit k lepšímu pochopení důsledků dlouhodobé nezaměstnanosti na celou osobnost člověka, na jeho intelektuální oblast a psychický stav, které zatěžují jeho znovu zapojení do pracovního procesu a do života společnosti vůbec.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 PRÁCE JAKO SOUČÁST LIDSKÉHO ŽIVOTA

Práce je významnou součástí lidského života, neboť přináší nejen materiální prospěch, ale umožňuje seberealizaci, rozvíjení schopností a dovedností, zařazuje člověka do sítě sociálních vztahů a přináší i pocit životního smyslu.

Jak uvádí Sekot (2008, s. 57) práce je výrazem sociálního postavení a osobní identity, zdroj sociálních kontaktů a uspokojuje potřebu sebeuplatnění a sebehodnocení. Je základní jednotkou časové struktury dne a života vůbec a je také nezastupitelnou součástí plnohodnotného života jedince.

„Práce – ať už její povahu, náplň, či smysluplnost chápeme jakkoli různě či dokonce rozporuplně – je nezastupitelnou integrální součástí plnohodnotného života jedince.“
(Sekot, 2006, s. 137)

1.1 Význam práce pro člověka

Mareš (2002, s. 70-71) uvádí šest základních charakteristik placené práce, které mají pro život člověka hlavní význam:

- peníze – slouží k uspokojování životních potřeb a určují jaké potřeby člověk vůbec má
- úroveň činností – práce, třeba i rutinní, slouží k získávání nových a ke zdokonalování již získaných dovedností a schopností člověka
- rozmanitost žití – pracující člověk není omezen jen na prostředí jeho domácnosti
- struktura času – zaměstnaní mají den organizovaný většinou podle rytmu práce, což vede ke smysluplnému uspořádání denních aktivit. Nezaměstnaní naopak ztrácí pojem o čase a náplní času se stává nuda a zahálka
- sociální kontakt – na pracovišti často vznikají přátelství, která přináší možnost účastnit se na aktivitách s ostatními lidmi
- osobní identita – zaměstnání vytváří sociální identitu tím, že přináší rodině finanční prostředky.

Pět hlavních potřeb, které jsou uspokojovány zaměstnáním a tím omezují či blokují výskyt nezaměstnanosti, uvádí Jahoda (1982 cit. podle Mareš, 2002, s. 71), průkopnice moderního výzkumu nezaměstnanosti:

- práce vytváří reálnou strukturu času (dne, týdne, roku)
- práce znamená možnost sdílet sociální zkušenosti mimo rodinu
- práce umožňuje podílet se na cílech a účelech, které ho přesahují
- práce definuje osobní status jedince a jeho osobní identitu
- práce podněcuje i k dalším různým aktivitám, ke kterým člověk bez zaměstnání není motivován.

Práce tedy poskytuje jak prostředky nutné pro zajištění existence člověka, tak i sociální statut a možnost začlenění do společnosti.

Domnívám se, že v rodině dlouhodobě nezaměstnaných dochází k úbytku čínorodosti, ke ztrátě smyslu pro hodnotu času a k celkové rezignaci na celou situaci. U dětí pak dochází k přebírání negativních vzorců chování a k adaptaci na život bez pracovní aktivity. Rodiče by proto měli být svým přístupem k práci osobním příkladem pro děti a tím je vést k aktivnímu životu.

2 CHARAKTERISTIKA NEZAMĚSTNANOSTI

Nezaměstnanost představuje v současné době jeden z nejsledovanějších jevů tržní ekonomiky.

Nezaměstnanost je také spojena s negativními jevy jako je pokles životní úrovně spojený s poklesem příjmů, s výskytem sociálně patologických jevů a kriminality, má také dopad na zdravotní stav člověka, na společenské vztahy i rodinný život. Nezaměstnanost je proto vážným sociálním problémem, který negativně zasahuje nejen do života jednotlivce, ale do života celé rodiny i společnosti.

Při různém vymezení nezaměstnanosti lze najít obecnou shodu v tom, že se jedná o osoby schopné práce (věkem, zdravotním stavem i osobní situací), které chtějí pracovat, ale přesto přes svou snahu najít přiměřené zaměstnání jsou v daný okamžik bez zaměstnání (Mareš, 2002, s. 16).

Za nezaměstnaného považujeme osobu, která:

- „není v pracovním poměru nebo podobném vztahu, nevykonává samostatně výdělečnou činnost, ani se nepřipravuje soustavně na povolání
- požádala osobně nebo písemně o zprostředkování vhodného zaměstnání na územně příslušném úřadu práce v místě trvalého bydliště.“ (Kotýnková a Němec, 2003, s. 121)

Naopak zaměstnaný je ten, kdo „vykonává jakékoliv placené zaměstnání nebo sebezaměstnání. Zaměstnaní jsou rovněž ti, kteří práci mají, ale právě nepracují, např. jsou nemocní, na dovolené či stávkují.“ (Brožová, 2003, s. 77)

2.1 Dlouhodobá nezaměstnanost

Na rozdíl od krátkodobé nezaměstnanosti, která je označována jako frikční nezaměstnanost a nezpůsobuje závažné problémy ekonomice ani lidem, je dlouhodobá nezaměstnanost vážným ekonomickým, sociálním i psychologickým problémem.

Dlouhodobá nezaměstnanost je Mezinárodní organizací práce (ILO) definována jako nezaměstnanost delší než 12 měsíců a takto ji chápe o Eurostat. U nás je dle zákona o zaměstnanosti za dlouhodobou nezaměstnanost považována nezaměstnanost delší než 5 měsíců.

„Délku trvání nezaměstnanosti prodlužují krátkodobá nepružnost trhu práce (na straně nezaměstnaných nedostatek informací o možnostech uplatnění na trhu práce), rozdíl mezi strukturou poptávky a nabídky práce (na straně nezaměstnaných absence dovedností a vědomostí, které jsou pro nabízená místa požadovány) a dlouhodobá nepružnost trhu práce (na straně nezaměstnaných neochota k profesní či prostorové mobilitě a překážky, které se této mobilitě staví do cesty).“ (Mareš, 2002, s. 47)

V případě dlouhodobé nezaměstnanosti je dle Mareše (2002, s. 46-47) nutné brát v úvahu, že postihuje:

- nepružnou, dlouhodobě zaměstnanou pracovní sílu
- nekvalifikovanou pracovní sílu a osoby s nízkým vzděláním
- osoby s kumulovanými sociálními a osobními nevýhodami
- příslušníky etnických menšin a imigranty
- obyvatelé z venkovských oblastí
- zdravotně postižené
- mladistvé a to zejména mladé problémové jedince.

Dlouhodobá nezaměstnanost má nepříznivé důsledky jak pro společnost, tak i pro nezaměstnané jednotlivce. Co se týká sociálních důsledků dlouhodobé nezaměstnanosti pro jedince, dochází ke snížení životní úrovně, k narušení rodinných a sociálních vztahů, k depresi, ke ztrátě motivace a k pocitu bezmoci. Důsledky dlouhodobé nezaměstnanosti pociťuje i společnost, neboť rostou nároky na státní rozpočet, dochází ke zvýšenému výskytu sociálně patologických jevů a k celkové nestabilitě společnosti. (Mareš, 2002, s. 47)

Proto by problematika dlouhodobé nezaměstnanosti neměla v žádném případě podceňována.

3 DRUHY NEZAMĚŠTNANOSTI

K proniknutí do problematiky nezaměstnanosti a určení přístupů k jejímu řešení slouží různé typologie. Rozlišujeme totiž různé typy nezaměstnanosti, z kterých je možné určit její příčiny, závažnost a odvodit možné způsoby řešení. (Krebs, 2007, s. 291)

Na trhu práce jsou podle Buchtové et al. (2002, s. 66-67) rozlišovány tyto základní druhy nezaměstnanosti:

- **frikční** – vzniká v důsledku neustálého pohybu lidí mezi místy či pracovními možnostmi. Do této skupiny patří lidé, kteří dobrovolně opustili pracovní místo a hledají práci novou, obvykle lépe placenou. Pracovní místo lidé opouští i z důvodu odstěhování se z dosavadního bydliště a hledání uplatnění v novém bydlišti. Můžeme zde zařadit i ty, co hledají své první zaměstnání. Frikční nezaměstnanost není vnímána jako závažný problém, neboť nezaměstnaní po nějaké době naleznou uplatnění.
- **strukturální** – je již vážnějším problémem. Postihuje některá odvětví či výroby a je způsobena nepostačující či klesající poptávkou po jisté produkci statků. Nezaměstnanost vznikající v důsledku útlumu výroby je typická tím, že nezaměstnaní nalézají na trhu práce pouze pracovní místa vyžadující jinou kvalifikaci. Strukturální nezaměstnanost je hlavním činitelem, který ovlivňuje regionální rozdíly míry nezaměstnanosti, neboť může být podmíněna překážkami v pohybu pracovní síly (dopravní omezení, bydlení, apod.).
- **cyklickou** – je spojena s cyklickým poklesem výkonu ekonomiky. V době hospodářské recese tato složka narůstá, oproti tomu při růstu výkonnosti ekonomiky je potlačována.

Mareš (2002, s. 21-23) toto základní členění nezaměstnanosti doplňuje ještě o tyto typy:

- **skrytá nezaměstnanost** – je formou nezaměstnanosti, kdy si nezaměstnaný práci nehledá a není ani jako nezaměstnaný neregistrován. Převážnou část těchto lidí tvoří vdané ženy a mladiství.
- **neúplná zaměstnanost** – vzniká z důvodu existence pracovníků, kteří musí akceptovat práci na snížený úvazek či práci, při které nejsou naplno využity jejich schopnosti a kvalifikace. Jedná se zpravidla o zkrácené pracovní úvazky či sdílení

jednoho pracovního místa dvěma pracovníky. Některé osoby tímto způsobem zaměstnané se však ocitají bez pracovní ochrany a sociálního zabezpečení. Neúplná zaměstnanost bývá někdy chápána jako snižování zaměstnaneckých práv a ze strany zaměstnavatelů vnucování horších pracovních podmínek.

- **nepravá nezaměstnanost** – jedná se o osoby, které jsou sice nezaměstnanými, ale práci si nehledají či nabízenou práci odmítají. Spíše se snaží plně vyčerpat státem poskytovanou podporu v nezaměstnanosti. Patří sem i osoby pracující nelegálně, ale současně registrované v databázi nezaměstnaných.

Krebs (2007, s. 292) uvádí ještě další potřebné členění nezaměstnanosti na:

- **dobrovolnou** – hovoříme o ní v případě, kdy část pracovní síly odmítá pracovat při určitých mzdových podmínkách (pracovní místa fakticky existují, ale není o ně z důvodu nízkých mezd zájem) nebo nechce pracovat vůbec (upřednostňuje volný čas, žije z podpor, úspor či z občasného výdělku). Pro moderní ekonomiky je typické, že produktivně fungují a zároveň vytváří velký rozsah tohoto typu nezaměstnanosti.
- **nedobrovolnou** – vzniká jako důsledek toho, že při dané výši mezd existuje více pracovníků chtějících pracovat, než existuje pracovních míst. Poptávka po práci je tedy nižší než celková nabídka. Část pracovníků při běžné výši mezd práci nenachází, je tedy nedobrovolně nezaměstnaná.

4 PŘÍČINY NEZAMĚŠTNANOSTI

Nezaměstnanost, přestože je závažný společenský problém, neohrožuje celou populaci stejnou měrou. Příčin, které vedou ke vzniku nezaměstnanosti, je mnoho.

Václavíková, Kolibová a Kubicová (2009, s. 46) mezi příčiny nezaměstnanosti řadí:

- strukturální změny ekonomiky
- nesoulad mezi nabídkou a poptávkou na trhu pracovních míst
- střídání hospodářských cyklů a dynamiku ekonomiky
- nastavení mzdové politiky a nedostatečná pružnost ve vývoji mezd
- demografický vývoj
- vývoj inflace
- státní zásahy do trhu práce.

Uplatnění na trhu práce ovlivňuje i řada dalších faktorů, zejména věk, pohlaví, zdravotní stav nebo příslušnost k určité sociální skupině (Vágnerové, 2008, s. 732).

4.1 Rizikové skupiny nezaměstnaných

Riziko nezaměstnanosti je ve společnosti nerovnoměrné, neboť různé sociální kategorie mají na trhu práce rozdílné postavení a jsou tak vystaveny většímu riziku dlouhodobé nezaměstnanosti. Lidé z těchto rizikových skupin jsou vystaveni i vyššímu riziku, že i nově nalezenou práci opět brzy ztratí. Riziko dlouhodobé nezaměstnanosti s opakovanou nezaměstnaností tedy úzce souvisí. (Mareš, 2002, s. 95)

Do rizikových skupin patří mladí lidé, starší lidé, ženy s malými dětmi, lidé s nízkým vzděláním, zdravotně znevýhodnění občané a romské etnikum (Matoušek a kol., 2005, s. 301).

4.1.1 Mladí lidé

Absolventi středních a vysokých škol jsou při hledání svého prvního zaměstnání značně znevýhodněni v konkurenci s ostatními, neboť jim chybí praktické zkušenosti a pracovní návyky. Buchtová et al. (2004, s. 7) upozorňuje na skutečnost, že pokud si mladí lidé včas

neosvojí potřebné pracovní návyky, nebudou schopni ani v budoucnosti pracovat. Nuda je povede k sociálně patologickému chování a k jejich vyřazování ze společnosti.

Pro mladé lidi může tedy nezaměstnanost znamenat závažnější a trvalejší následky, než pro jiné věkové kategorie. Mladí nezaměstnaní totiž nemohou dosáhnout nezávislosti na rodičích, nemohou rozvíjet studiem získané vědomosti a schopnosti, je ohrožena jejich schopnost navazovat a udržovat sociální kontakty. Pro uplatnění absolventů na trhu práce je však možné využít některé nástroje aktivní politiky zaměstnanosti, např. rekvalifikační či jazykové kurzy. (Buchtová et al., 2002, s. 110)

Dle mého názoru největší riziko u mladých nezaměstnaných spočívá v tom, že jedinec nezíská žádné pracovní návyky a po určité době u něho dochází k adaptaci na život bez práce a k postupné ztrátě schopností a dovedností. O to složitější je pak jeho návrat na trh práce, do společnosti vůbec.

4.1.2 Staří lidé

Ztrátu zaměstnání prožívají nejtěživěji lidé ve věku 41 – 50 let. Dochází u nich k pocitu bezradnosti, nejistoty, ke ztrátě sebedůvěry, k depresím, k rezignaci na pracovní i společenský život. (Buchtová et al., 2002, s. 111)

Mezi příčiny většího rizika ztráty zaměstnání patří zejména změna poptávky po určité kvalifikaci, chybějící potřebné znalosti a dovednosti, obava z omezené výkonnosti, horší přizpůsobivost novým požadavkům nebo zdravotní problémy (Vágnerová, 2008, s. 733).

Starší lidé jsou z důvodu naučených stereotypů považováni za méně schopné přizpůsobit se novým životním situacím. „*Jak dalece je starší člověk schopen přizpůsobit se změněným podmínkám a jak tyto změny prožívá, to závisí na řadě faktorů. Vedle primární úlohy osobnosti tu vystupují do popředí různé životní okolnosti, úroveň inteligence, společenské postavení a rodinné poměry. Důležitou roli totiž sehrává orientace na budoucnost, která, pokud chybí, nemůže zabránit tomu, aby se setkání s náročnou stresovou situací (již je ztráta zaměstnání) stala příčinnou celkové životní rezignace.*“ (Buchtová et al., 2002, s. 112)

Postavení staršího nezaměstnaného člověka na trhu práce je také o to složitější, že mnohdy tito lidé mají menší zájem o další vzdělávání, rozšiřování svých schopností či o změnu kvalifikace.

K významu vzdělání v životě člověka Buchtová et al. (2004, s. 8) uvádí: „Kvalifikace je investicí do budoucna, není zbožím k okamžité konzumaci. Je investicí, kterou je třeba neustále operovat, prohlubovat. Její kvalita musí být dobře prodejná na trhu práce. Dnes již nelze počítat s tím, že jednou získaná kvalifikace bude uplatnitelná na celý život. Rychlé tempo kulturního života způsobuje vznik a zánik povolání, získané znalosti a dovednosti mají omezenou časovou platnost.“

4.1.3 Ženy s malými dětmi

Ženy mají na trhu práce dle mého názoru složitější postavení než muži, neboť se u nich předpokládá zatížení spojené s péčí o malé děti a domácnost a tím snížená možnost plnit v plném rozsahu požadavky zaměstnavatele.

To potvrzuje i Buchtová et al. (2002, s. 113), která uvádí: „Matky s malými dětmi mají časté pracovní absence narušující plynulost pracovního procesu, což způsobuje jejich negativní hodnocení a snižuje ochotu je zaměstnávat.“

Zaměstnavatelé proto dávají častěji přednost mužské pracovní síle, která starostmi o rodinu není tolik zatížená.

Zaměstnanost žen však není problémem pouze v České republice. Jak uvádí Buchtová et al. (2002, s. 113) i v řadě vyspělých států hledají východisko v obsáhlé nabídce zkrácených pracovních úvazků, v zavádění pružné pracovní doby či v dostupné péči o děti.

4.1.4 Lidé s nízkým vzděláním

Lidé s nižší úrovní vzdělání (často absolventi základních škol) nebo bez kvalifikace tvoří největší skupinu nezaměstnaných v naší společnosti.

„Skutečnost, že nízká úroveň vzdělání je jedním ze základních rizikových faktorů dlouhodobé nezaměstnanosti, dokládají i statistická data, z nichž vyplývá, že v současné struktuře dlouhodobě nezaměstnaných v České republice jsou nejvíce zastoupenou kategorií nekvalifikovaní pracovníci, kteří tvoří asi třetinu všech nezaměstnaných.“ (Trhlíková, Úlovcová a Vojtěch, 2006, s. 5)

Jedná se zejména o mladé lidi obtížně vzdělávatelné či nejevící o zaměstnání zájem a také o osoby sociálně nepřizpůsobivé, které se většinou vyznačují společensky nežádoucím chováním (alkoholici, recidivisté, lidé propuštění z nápravných zařízení apod.). Svými

charakteristikami se vyčleňují ze společnosti a vytváří specifickou třídu deklasovaných, která je závislá na systému sociálních podpor a vyznačuje se pasivitou, apatií a protispolečenským chováním. Utváření této skupiny nezaměstnaných souvisí také s délkou nezaměstnanosti a s dalšími faktory sociálního prostředí. (Buchtová et al., 2002, s. 114)

Není pochyb o tom, že při hledání zaměstnání je rozhodující úroveň kvalifikace a profesních dovedností. K tomuto Buchtová et al. (2002, s. 114) uvádí, že mnoho dovedností představuje větší možnost výběru pro zaměstnavatele i pro pracovníka. O práci lidí s nízkou kvalifikací nebude zájem a oni se tak sami stanou eventuálním problémem pro společnost.

4.1.5 Zdravotně znevýhodnění občané

Dnešní doba klade stále větší důraz na výkonnost a produktivitu, proto šance uplatnit se na trhu práce je pro osoby se zdravotním postižením velmi obtížná.

Osoby se změněnou pracovní schopností (ZPS) pocítují jak problémy ekonomické, sociální a psychické, tak problém přiměřeného smyslu života a lidské důstojnosti (Buchtová et al., 2002, s. 113).

Na rozdíl od zdravých jedinců jsou tyto osoby několikanásobně delší dobu evidovány na úřadech práce. *„Dostávají se často do bezvýhodné životní situace a pro jejich rodiny to znamená starost o nezaměstnaného postiženého rodinného příslušníka. I když dosavadní systém sociálního zabezpečení se podílí na zajišťování jejich základních materiálních potřeb, společenská integrace skupiny zdravotně postižených lidí závisí z velké části na širších sociálních, ekonomických a legislativních podmínkách.“* (Buchtová et al., 2002, s. 113)

V současné době jsou české firmy ze strany státu podporovány k zaměstnávání osob se zdravotním postižením ve formě dotací či daňových úlev, ale i přesto je těchto osob více než může pracovní trh pojmout.

4.1.6 Romské etnikum

Romská populace se stále obtížněji uplatňuje na trhu práce, neboť většina absolvuje pouze základní vzdělání a nezískává další kvalifikaci. Vzdělání a práce hraje v jejich životě

nepodstatnou roli. Toto nepodnětné prostředí pak ovlivňuje i vztah dětí ke vzdělání a v budoucnu i k práci, neboť přebírají tyto negativní vzorce chování svých rodičů.

„Romové žijí pod tlakem vlastních kulturních vzorců chování a hodnot i pod zvýšeným tlakem majoritní populace, která je zatím plně neintegrována. Jejich šance uplatnění na trhu práce je tedy minimální.“ (Buchtová et al., 2002, s. 115) Řešení otázky společného soužití je však velmi problematické.

A právě často pouze základní vzdělání a nedostatečné sociální dovednosti uplatnitelné v majoritní společnosti jsou důvodem obtížného získávání zaměstnání nebo jeho udržení.

4.2 Životní strategie nezaměstnaných

Nezaměstnanost není rozhodně vítanou situací, proto se každý jedinec snaží s tímto stavem vyrovnat takovým způsobem, aby celá situace byla pro něho v možné míře přijatelná a co nejméně ohrožovala jeho psychickou rovnováhu. Adaptační schopnosti má každý nezaměstnaný jiné a ty ovlivňují jeho volbu životní strategie vedoucí k vyrovnání se se ztrátou zaměstnání. Není pochyb o tom, že jsou tyto strategie nezaměstnaných ovlivněny i délkou trvání nezaměstnanosti.

Mareš (2002, s. 103) uvádí fáze adaptace na ztrátu zaměstnání:

- v první fázi následuje po ztrátě zaměstnání šok, člověk však zůstává optimistický a aktivně hledá nové zaměstnání. Pro některé tato první fáze znamená krátkou fázi pocitu uvolnění a svátečních dnů.
- v případě neúspěchu následuje druhá fáze – fáze úzkosti a deprese, pesimismu, ztráty duševní rovnováhy.
- při dlouhodobé nezaměstnanosti přichází fáze třetí – fáze adaptace na nový způsob života. Tato fáze je spojena se ztrátou naděje, s obavami z budoucnosti, se ztrátou aktivního životního postoje, nízké sebevědomí, pocit bezmoci, vyloučení ze společenských institucí.

„Dlouhodobá nezaměstnanost vyvolává tyto charakteristické stavy a zpětně, prostřednictvím pasivních životních strategií, brání dlouhodobě nezaměstnaným osobám se z nich vymanit. Vzniká tak uzavřený kruh, v němž se dlouhodobá nezaměstnanost reprodukuje.“ (Mareš, 2002, s. 103)

Volba životní strategie souvisí také s tím, jakou hodnotu práce pro člověka má. Na straně jedné je tu skupina osob, pro které je práce vyjádřením identity, život bez práce pro ně nemá smysl, proto svůj volný čas věnují snaze opětovně získat zaměstnání. Cítí se unaveni, stresováni a bezmocní. Při neúspěchu v hledání práce propadají pasivitě, což snižuje jejich šanci uplatnit se na trhu práce. (Mareš, 2002, s. 106)

Jiná skupina osob nezaměstnanost nepocítuje jako nepříjemnou. Oceňují nárůst volného času, který mohou věnovat svým zálibám, rodině a dětem. Jejich reakce na ztrátu zaměstnání není tolik emocionální. Životní strategie těchto osob směřuje často mimo hlavní proud společnosti, počítají s činností v neformální ekonomice či kalkulují s podporami sociálního státu. (Mareš, 2002, s. 107)

4.2.1 Základní typy životní strategií nezaměstnaných

Mareš (2002, s. 104-105) uvádí tři základní typy životních strategií nezaměstnaných:

1. Strategie spojená s hledáním zaměstnání

- přímým osobním či písemným kontaktem se zaměstnavateli
- registrací na pracovních úřadech nebo u agentur zprostředkujících práci
- pomocí neformálních sociálních sítí.

2. Strategie související s přežitím v nových podmínkách

- omezení spotřeby (v opačném případě vede toto opatření k frustraci z neuspokojených potřeb, která se přenáší do rodiny a sociálních vztahů nebo je transformována do různých forem sociálně patologického jednání)
- postupné zřeknutí se původního rozsahu potřeb (což je branou proti frustraci)
- hledání alternativního způsobu uspokojení potřeb (legálními, pololegálními či nelegálními prostředky bez zřeknutí se původního rozsahu potřeb)
- opětovné pokusy zařadit se do hlavního proudu společnosti (při neúspěchu může mít toto úsilí podobu statusu nezaměstnaného)
- rezignace a apatie.

3. Strategie zaměřená na překonání stigma nezaměstnanosti

- vytěsnění nepříznivé situace z vědomí
- únik do sociálního prostoru nestigmatizující nezaměstnanost
- plnění obecných očekávání spojených se statusem nezaměstnaného (hledání práce)
- chápání své situace jako situace způsobené vnějšími okolnostmi a ne vlastní nedostatečností
- adaptací na aktivity volného času
- účast na aktivitách směřujících do budoucna (vzdělávání, rekvalifikace)
- únik do pozice s hodnotnějším statusem (stát se vdanou ženou v domácnosti, matkou, studentem, předčasný důchod).

Životní strategie nezaměstnaných lze podle Hory (2008, s. 17) chápat jako určité soubory aktivit a postojů nezaměstnaných, které jsou při řešení problémů souvisejících s dlouhodobou nezaměstnaností využívány.

5 DŮSLEDKY DLOUHODOBÉ NEZAMĚSTNANOSTI

Práce je velmi důležitou součástí života každého člověka, proto dlouhodobá nezaměstnanost má velký vliv na společenský život i na život nezaměstnaných jedinců. Tento člověk pociťuje nejen pokles životní úrovně související s poklesem příjmů, ale i problémy v každodenním životě, v sociálních kontaktech a dochází ke změně jeho hodnot. (Mareš, 2002, s. 74)

„Ztráta zaměstnání, anebo samotný strach z této ztráty, jsou zdrojem frustrací s vážným dopadem na duševní a tělesné zdraví člověka. Stane-li se člověk dlouhodobě nezaměstnaným, ztratí nejsilnější objektivní pojítka s realitou, zmocní se ho pochybnosti o vlastních schopnostech, nejistota a strach z budoucnosti.“ (Buchtová et al., 2000, s. 4)

Buchtová et al. (2002, s. 119) také upozorňuje na skutečnost, že společenský následek nezaměstnanosti je komplexní, neboť oslabuje jak adaptační schopnosti člověka, tak i adaptační schopnosti společnosti a ekonomického systému.

Důsledky plynoucí z dlouhodobé nezaměstnanosti jsou tedy v zásadě dvojího charakteru a to ekonomické a sociální.

5.1 Ekonomické důsledky

Ekonomické důsledky jsou spojeny s tím, že ekonomika státu nevyrábí takové množství produkce, kolik je schopna vyrábět. Dochází tak k plýtvání živé i zvěcnělé společenské práce. Hrubý domácí produkt (HDP) je svou úrovní pod hodnotou potenciálního HDP. Ztráty lze ekonomicky vyčíslit, propad hodnot HDP ovlivňuje rozvoj ekonomiky i možnost sociálního přenosu. (Krebs, 2007, s. 294)

Pro společnost ekonomické důsledky dlouhodobé nezaměstnanosti znamenají hlavně velké výdaje ze státního rozpočtu v podobě vyplácení podpor v nezaměstnanosti, sociálních dávek nebo se zajištěním činností směřujících k řešení situace dlouhodobě nezaměstnaných (Mareš, 2002, s. 47). Můžeme říci, že finančně náročnější je určitě znovu zařazení dlouhodobě nezaměstnaných na trh práce než zprostředkování zaměstnání jedincům, kteří se ocitli bez zaměstnání jen po krátký časový úsek.

5.2 Sociální důsledky

Sociální důsledky jsou spojeny s dopadem dlouhodobé nezaměstnanosti na sociální situaci, chování a postoje nezaměstnaných a na společenský život. Tyto důsledky jsou různorodé svým rozsahem i obsahem a jsou mezi sebou vzájemně propojeny a podmíněny. (Krebs, 2007, s. 294-295)

5.2.1 Snížení životní úrovně

Nezaměstnanost znamená ztrátu pracovního příjmu a tím velké finanční potíže pro nezaměstnaného nebo jeho rodinu, neboť žijí pouze z podpory v nezaměstnanosti nebo ze sociálních dávek, což znamená pokles životní úrovně. V případě, že nezaměstnanost trvá dlouhou dobu, vede mnohdy k chudobě, ke snížení sociálních kontaktů a k sociálnímu vyloučení. (Krebs, 2007, s. 295)

Podpora v nezaměstnanosti nebo pouze sociální dávky, které jsou vymezené zákonem č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů, pokrývají pouze ty základní životní potřeby člověka spojené se zajištěním výživy a nejnnutnějších nákladů spojených s bydlením. Ostatní potřeby člověka či jeho rodiny jsou v době nezaměstnanosti z důvodu nedostatečných příjmů jen těžko uspokojitelné.

Finanční situace a tím i existenční situace rodiny je o to horší, čím déle je člověk nezaměstnaný. Životní situace nezaměstnaných je v současné společnosti podstatně lepší, než tomu bylo např. v 30. letech 20. století, přesto jsou nezaměstnaní nuceni omezovat svoji spotřebu nejen v relaci ke standardu společnosti, ale i absolutně. Finanční potíže jsou také jedním z důvodů, které nutí nezaměstnaného člověka přijmout jakoukoliv, třeba i hůře placenou nebo méně kvalifikovanou práci. (Mareš, 2002, s. 75-76)

Jahoda (1982, s. 62) však upozorňuje na to, že „*ne všichni nezaměstnaní žijí v chudobě; ne všichni chudí jsou nezaměstnaní.*”

5.2.2 Změna vnímání času

„*Nezaměstnanost je spojena s psychologicky stresujícími změnami ve vnímání času. Rozbití časové struktury dne a změny ve vnímání času jsou považovány za jeden z nejvýraznějších psychologických důsledků nezaměstnanosti.*“ (Mareš, 2002, s. 77)

Jak uvádí Krebs (2007, s. 295) čas přestává být pro nezaměstnaného důležitý, ztrácí svůj obsah a je často naplňován nudou nebo pasivními i společensky nežádoucími aktivitami jako je spánek, sledování televize, kriminalita apod. Takové narušení struktury dne je nebezpečné především pro mladistvé, neboť ještě nemají časový režim s pracovními návyky zažitý.

Můžeme tedy říct, že dlouhodobě nezaměstnaní pomalu ztrácejí schopnost aktivně využívat svůj volný čas, vše se stává nudným, prohlubuje se pasivita a vytrácí se motivace k jakékoliv činnosti.

5.2.3 Sociální izolace

„K sociální podstatě člověka patří jeho potřeba sociálního kontaktu, která nachází uspokojení v sociálních interakcích.“ (Výrost a Slaměník, 1997, s. 289)

Ztráta zaměstnání vede k postupné sociální izolaci člověka a tím k omezení či přerušení sociálních kontaktů ve vztahu jak k širšímu okolí, tak i ve vztahu k nejbližšímu, rodinnému okolí.

Jak ve své knize uvádí Mareš (2002, s. 82) nezaměstnaní s pocitem vlastní stigmatizace omezují sociální kontakty jak se zaměstnanými lidmi, tak i s ostatními nezaměstnanými, neboť na ně působí depresivně. Nezaměstnaní se do tohoto typu izolace se dostávají postupně, tak jak s prodlužující se dobou nezaměstnanosti sklouzávají do stále pasivnějších životních strategií.

„Sociální izolaci nezaměstnaných je však třeba chápat především jako jejich izolaci od majoritní (zaměstnané) populace.“ (Mareš, 2002, s. 82)

5.2.4 Ztráta statusu

Ztráta zaměstnání představuje určitý statusový pád. Podle Mareše (2002, s. 88) člověk ztrácí status zaměstnaného a je nucen přijmout nový, společensky podřadný status nezaměstnaného, který je spojený s určitými nepříjemnými povinnostmi i společenskými předsudky (společnost může vnímat ztrátu zaměstnání jako důkaz osobního selhání).

Nezaměstnaní se s tímto novým statusem nezaměstnaného vyrovnávají různě. Někteří věří, že mají svůj osud ve vlastních rukou a snaží se svou nepříznivou situaci řešit. Někteří si

zase svou psychickou rovnováhu udržují přesvědčením, že za jejich situaci mohou vnější události, na které nemají vliv. (Mareš, 2002, s. 88-89)

5.2.5 Vliv na rodinu

Negativní dopad ztráty zaměstnání se dotýká nejen nezaměstnaného jednotlivce, ale postihuje celou jeho rodinu a v některých případech se může dotýkat i širšího příbuzenstva.

Na význam rodinného zázemí při překonání obtížné životní situace spojené se ztrátou zaměstnání upozorňuje Buchtová et al. (2002, s. 107): „*Sociální opora ze strany rodiny, zejména životního partnera, patří mezi důležité faktory, které pomáhají zvládnout tuto zátěžovou situaci. Dlouhodobě nezaměstnaný člen rodiny ovlivní rodinné soužití. Protože tato situace prověřuje kvalitu rodinných vztahů, lépe ji zvládají lidé, kteří se mají o koho opřít, kteří mají možnost otevřeně o své situaci hovořit se svými blízkými, a to bez výčitek a bez planého litování.*“

Nezaměstnanost způsobuje nejen pokles příjmů v rodině a tím pokles životní úrovně rodiny, ale vede k narušení denních rodinných zvyklostí, může zcela rozbít partnerské vztahy, omezit sociální kontakty rodiny, ovlivnit výchovnou funkci rodiny apod. (Krebs, 2007, s. 295)

V době nezaměstnanosti se tedy rodina může stát útočištěm a nebo naopak může ztráta práce narušit či úplně rozbít rodinné vztahy, neboť neurotické potíže se mohou přenášet z nezaměstnaného na pracujícího partnera či na děti a to například ve formě poruch chování (Buchtová et al., 2002, s. 108).

5.2.6 Vliv na fyzické zdraví

Nezaměstnanost je pro člověka zátěžovou situací, která má za následek kromě sociálních problémů i řadu problémů somatických či psychických.

„*Problém vztahu mezi nezaměstnaností a fyzickým zdravím má, podle nejrozšířenějších dnešních názorů, společného jmenovatele ve stresu, atakujícím imunitní systém a kardiovaskulární systém člověka. Ke stresu, kterým je ztráta zaměstnání provázena, se často přidávají další doprovodné zesilující faktory, jako jsou kouření, požívání alkoholu, léků a drog.*“ (Mareš, 2002, s. 84)

Buchtová et al. (2000, s. 6) ve svých výzkumech zjistila, že více než u poloviny dlouhodobě nezaměstnaných dochází ke zhoršení zdravotního stavu projevující se úzkostí, vnitřním neklidem, podrážděností, bolestmi hlavy, nespavostí, zvýšenou únavou či žaludečními potížemi. U osob majících zdravotní problémy (např. hypertenzi, onemocnění srdce, problémy s páteří) již dříve před ztrátou zaměstnání pak došlo vlivem nezaměstnanosti ke zhoršení jejich zdravotního stavu.

5.2.7 Vliv na psychické zdraví

Stres způsobený dlouhodobou nezaměstnaností ovlivňuje nejen fyzické zdraví člověka, ale i jeho psychický stav, neboť dochází k narušení emocionální stability a psychické rovnováhy, k poklesu sebehodnocení.

Uchazeči o zaměstnání se často při hledání zaměstnání potýkají s neúspěchem, který s prodlužujícím se trváním ovlivňuje psychiku člověka a dochází tak ke snížení či k postupné ztrátě sebevědomí. Jak uvádí Siegel (2003, s. 87): *„Jestliže vykonáváme nějakou činnost, která nám nepřináší požadovaný výsledek, postupně ztrácíme důvody v ní pokračovat. Samotný neúspěch se tak často stává příčinou dalšího neúspěchu.“*

Ve srovnání se zaměstnanou populací mají nezaměstnaní tendenci být úzkostnější, trpí více depresemi, jsou více nespokojení, neurotičtější a souženi obavami. Mají také snížené sebevědomí a sebeúctu a objevuje se u nich porucha spánku. (Mareš, 2002, s. 86)

Mareš (2002, s. 86) dále poznamenává, *„že ne vždy ústí psychické potíže, jež jsou důsledkem nezaměstnanosti, v psychickou poruchu. To se stává nejspíše tam, kde jsou pro takovou poruchu osobní předpoklady (dědičnost, organická vada ap.). Často je psychická porucha spíše příčinou než důsledkem nezaměstnanosti.“*

5.3 Osobní strategie pro překonání období nezaměstnanosti

Způsob jak úspěšně překonat období nezaměstnanosti je snaha člověka nepodlehnout negativním vlivům, které nezaměstnanost sebou přináší.

Podle Buchtové et al. (2002, s. 120-121) mezi efektivní osobní strategie zaměřené na překonání krizového období ztráty zaměstnání patří:

- **neztrácet naději a nepodléhat tlaku nepříznivé situace** – nenechat se odradit případným neúspěchem při hledání nového pracovního místa a vážit si sám sebe i svého života, uchovat si sebedůvěru a zdravou hrdost.
- **naplánovat si pravidelné denní aktivity** – k udržení denního rytmu je dobré rozšiřování kvalifikace a získávání nových vědomostí a dovedností, které mohou být v budoucnu užitečné. Plánované aktivity mohou být také různé volnočasové aktivity, činnosti zájmové, sportovní, společenské či rodinné. Nesmí být opomíjena ani péče o sebe sama, o svůj zevnějšek, což přispívá ke zdravému sebevědomí.
- **využívat čas k zhodnocení dosavadních životních a pracovních zkušeností** – přemýšlet o tom, co všechno znám, umím a mohl bych využít. Možné obavy z kontaktu s novým zaměstnavatelem snížit dobrou přípravou.
- **rozšiřovat právní vědomosti a znát práva a povinnosti nezaměstnaného** – vědět o povinnostech plynoucích z registrace na úřadě práce, o hmotném zabezpečení, o možnosti rekvalifikace apod.
- **sledovat dění kolem sebe** – udržování kontaktu s trhem práce a sociálním okolím může napomoci k získání informací o možnosti zaměstnání.
- **najít si na přechodnou dobu práci** – třebaže se může jednat o práci s nižší kvalifikací, důležité je nezůstat v nečinnosti.
- **promyslet úspornou životní strategii** – nedostatek financí je příležitost přehodnotit své životní hodnoty a chovat se úsporněji, ekologičtěji.
- **péče o své zdraví** – zmírnit nepříznivé duševní stavy tělesným cvičením, relaxací, dostatkem odpočinku a spánku.

6 POLITIKA ZAMĚSTNANOSTI

„Obecně lze politiku zaměstnanosti vymežit jako soubor opatření, kterými jsou spoluutvářeny podmínky pro dynamickou rovnováhu na trhu práce a pro efektivní využití pracovních sil. Tato politika je zpravidla výsledkem úsilí států, zaměstnavatelů, firem, zaměstnanců a odborů.“ (Krebs, 2007, s. 296)

Politika zaměstnanosti usiluje o harmonizaci nabídky a poptávky na trhu práce a o lepší fungování mechanismů mezi nimi (Krebs, 2007, s. 296).

Politika zaměstnanosti se dle Krebse (2007, s. 297) orientuje zejména na tyto aktivity:

- **na rozvoj infrastruktury na trhu práce** – zabezpečuje zprostředkovatelské, informační a poradenské služby prostřednictvím specializovaných institucí. Vytváří tak vyšší informovanost o volných pracovních místech i o samotných uchazečích o práci. Informovanost je při velké segmentaci pracovního trhu nezbytná.
- **na podporu vytváření nových pracovních míst a pracovních činností** – poskytuje zaměstnavatelům a začínajícím podnikatelům finanční podpory na zřízení nových pracovních míst. Podporuje veřejně prospěšné práce a usnadňuje zaměstnávání mladistvých a zdravotně postižených občanů.
- **na zvýšení adaptability pracovní síly** – růst strukturální nezaměstnanosti staví požadavek adaptability a mobility velice kategoricky. Politika zaměstnanosti se proto také zabývá organizováním a podporou různých rekvalifikačních programů.
- **podílí se na zabezpečení životních podmínek těch, kteří se stali dočasně nezaměstnanými** – formou dávek a podpor v nezaměstnanosti.

6.1 Aktivní politika zaměstnanosti

Aktivní politiku zaměstnanosti zabezpečuje ministerstvo práce a sociálních věcí a Úřad práce ve spolupráci s jinými subjekty podle situace na trhu práce a je financována z prostředků státního rozpočtu.

Zákon o zaměstnanosti č. 435/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů říká, že aktivní politika zaměstnanosti představuje souhrn opatření, jejichž úkolem je zajištění maximálně možné úrovně zaměstnanosti.

Mezi nástroje aktivní politiky zaměstnanosti dle zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti patří:

- rekvalifikace
- investiční pobídky
- veřejně prospěšné práce
- společensky účelná pracovní místa
- překlenovací příspěvek
- příspěvek na zapracování
- příspěvek při přechodu na nový podnikatelský program.

Součástí aktivní politiky zaměstnanosti je také:

- poradenství směřující k zjišťování osobnostních a kvalifikačních předpokladů pro volbu povolání, pro zprostředkování vhodného zaměstnání, pro volbu přípravy k práci osob se zdravotním postižením a při výběru vhodných nástrojů aktivní politiky zaměstnanosti
- podpora zaměstnávání osob se zdravotním postižením
- sdílené zprostředkování zaměstnání
- cílené programy k řešení zaměstnanosti.

6.1.1 Rekvalifikace

Dle zákona č. 435/2004 Sb. § 108 se rekvalifikací rozumí získání nové kvalifikace nebo rozšíření či udržování stávající kvalifikace. Při volbě rekvalifikace se vychází z dosavadní kvalifikace, zdravotního stavu, schopností a zkušeností fyzické osoby, která má být rekvalifikována formou získání nových jak teoretických znalostí, tak praktických dovedností v rámci dalšího profesního vzdělávání. Rekvalifikace se uskutečňuje na základě písemné dohody mezi zájemcem o zaměstnání a místně příslušným úřadem práce.

6.1.2 Investiční pobídky

Ministerstvo práce a sociálních věcí poskytuje na základě uzavřené dohody v podobě hmotné podpory podle § 111 zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti investiční pobídky, které slouží k vytváření nových pracovních míst nebo k rekvalifikaci či školení nových zaměstnanců.

6.1.3 Veřejně prospěšné práce

Veřejně prospěšné práce vymezuje § 112 zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti. Jedná se o časově omezené pracovní příležitosti pro nezaměstnané uchazeče o zaměstnání vedené v evidenci úřadu práce. Tyto pracovní místa vytváří zaměstnavatel na základě písemné dohody s úřadem práce a to po dobu maximálně 12 po sobě jdoucích kalendářních měsíců. Práce spočívá zejména v údržbě a úklidu veřejných prostranství, veřejných budov a komunikací či v podobných činnostech, které jsou vykonávány ve prospěch obcí nebo státních institucí.

6.1.4 Společensky účelná pracovní místa

Dle § 113 zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti se jedná o pracovní místa zřizované zaměstnavatelem na základě dohody s úřadem práce, které jsou určené pro uchazeče o zaměstnání, kteří se na trhu práce nemohou uplatnit jiným způsobem.

Může se také jednat o pracovní místo, které si uchazeč vytvořil po dohodě s úřadem práce za účelem výkonu samostatné výdělečné činnosti.

6.1.5 Překlenovací příspěvek

Úřad práce může dle § 114 zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti poskytnout osobě, která po ukončení evidence na úřadě práce zahájila samostatně výdělečnou činnost překlenovací příspěvek, který slouží na úhradu provozních nákladů. Poskytuje se nejdéle na dobu 5 měsíců, měsíční výše příspěvku činí nejvýše 0,25násobku průměrné mzdy v národním hospodářství.

6.1.6 Příspěvek na zapracování

Dle § 116 zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti může úřad práce poskytnout tento příspěvek zaměstnavateli, pokud přijímá do pracovního poměru uchazeče o zaměstnání, kterému je ze strany úřadu práce věnována zvýšená péče.

6.1.7 Příspěvek při přechodu na nový podnikatelský program

Zaměstnavateli, který přechází na nový podnikatelský program a nemůže proto zabezpečit svým zaměstnancům smlouvenou pracovní dobu, může dle § 117 zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti poskytnout úřad práce tento příspěvek a to po dobu maximálně 6 měsíců. Měsíční výše na jednoho zaměstnance může činit nejvýše polovinu minimální mzdy.

6.2 Pasivní politika zaměstnanosti

Pasivní politika jsou aktivity spojené se zabezpečením nezaměstnaných. Jejich účelem je kompenzovat nezaměstnaným po přechodnou dobu a v určité míře ztrátu příjmu plynoucího z pracovního poměru a umožnit nezaměstnaným najít si takové uplatnění, které bude v souladu s ekonomickými potřebami. (Krebs, 2007, s. 297)

„Jako pasivní politika zaměstnanosti jsou u nás používány dávky, konkrétně podpora v nezaměstnanosti.“ (Matoušek a kol., 2007, s. 80)

6.2.1 Podpora v nezaměstnanosti

Podmínky nároku na podporu v nezaměstnanosti upravuje § 39 zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti. Nárok má uchazeč o zaměstnání, který v posledních 2 letech před zařazením do evidence uchazečů o zaměstnání úřadu práce, získal zaměstnáním nebo jinou výdělečnou činností dobu důchodového pojištění v délce 12 měsíců. V tomto případě podpora v nezaměstnanosti náleží uchazeči o zaměstnání ode dne evidence na úřadu práce.

7 BOJ PROTI DLOUHODOBÉ NEZAMĚSTNANOSTI

Snížení dlouhodobé nezaměstnanosti je hlavním cílem politiky zaměstnanosti nejen v České republice, ale i v jiných vyspělých průmyslových zemích.

Za hlavní nástroje boje proti dlouhodobé nezaměstnanosti jsou dle Mareše (2002, s. 124) považovány:

- zvyšování nebo doplnění kvalifikace, rekvalifikace, příprava pro práci odpovídající potřebám zaměstnavatele
- informování dlouhodobě nezaměstnaných o volných pracovních místech, rozvíjení jejich vlastností za účelem lepší orientace na trhu práce a vedení při volbě práce a pracovní kariéry
- podpora firem vytvářející nová pracovní místa pro dlouhodobě nezaměstnané
- speciální programy tvorby pracovních míst zejména sociální povahy řízené místními a obecními orgány
- finanční pomoc při zahájení samostatně výdělečné činnosti
- zvyšování kvality výuky a výcviku mládeže a rekvalifikace
- různé aktivity určené pro nejrizikovější skupinu osob mající problémy na trhu práce
- aktivity směřující ke zlepšení schopností dlouhodobě nezaměstnaných najít si práci
- regulace osob na trhu práce, tj. možnost odchodu do předčasného důchodu
- vytváření nových pracovních míst s nižším počtem hodin.

Vedle těchto aktivit zaměřených na zlepšení postavení dlouhodobě nezaměstnaných na trhu práce existují i programy, které se snaží o zlepšení jejich postavení v průběhu jejich nezaměstnanosti. Zde se angažují různé poradenské instituce, patří sem různé formy sociální práce s nezaměstnanými, různé formy výchovy a vzdělávání, podpora jejich kulturního života či svépomoci. (Mareš, 2002, s. 124-125)

„Všechny tyto programy mají jako společný podtext: snahu zabránit odcizení se dlouhodobě nezaměstnaných způsobu života, hodnotám a aktivitám hlavního proudu společnosti.“ (Mareš, 2002, s. 125)

7.1 Možnosti pomoci nezaměstnaným

Pomoc dlouhodobě nezaměstnaným lze podle Vágnerové (2008, s. 747) rozdělit do dvou kategorií. První okruh pomoci se orientuje na získávání nových pracovních míst, druhý okruh pomoci pomáhá řešit problémy, ať již zdravotní či psychické, ekonomické, rodinné a další, které vznikly v důsledku dlouhodobé nezaměstnanosti. Jako možné způsoby pomoci nezaměstnaným Vágnerová (2008, s. 747) uvádí služby úřadu práce, sociální služby a psychoterapeutickou péči.

7.1.1 Služby úřadu práce

Úřady práce jako orgány státní správy zajišťují služby zaměstnanosti v daném území a plní tyto základní funkce:

- **informační** – informace o volných pracovních místech, mzdových požadavcích, o struktuře nabídky pracovních sil na trhu práce apod.
- **poradenskou** – poradenství v oblasti právní, ekonomické, sociální či psychologické, pokud jde o pracovní uplatnění či rekvalifikaci
- **zprostředkovatelskou** – zprostředkování práce uchazečům o práci, zabezpečují pracovní místa zdravotně postiženým, zprostředkování rekvalifikace, poskytnutí podpory v nezaměstnanosti
- **podnikatelskou** – finanční pomoc při tvorbě nových pracovních míst a na rekvalifikaci. (Krebs, 2007, s. 303-304)

7.1.2 Sociální služby

„Sociální služby jsou poskytovány lidem společensky znevýhodněným, a to s cílem zlepšit kvalitu jejich života, případně je v maximální možné míře do společnosti začlenit, nebo společnost chránit před riziky, jejichž jsou tito lidé nositeli. Sociální služby proto zohledňují jak osobu uživatele, tak jeho rodinu, skupiny, do nichž patří, případně zájmy širšího společenství.“ (Matoušek a kol., 2007, s. 9)

V sociálních službách a jejich prostřednictvím se realizuje hlavně sociální práce. Profesionální sociální pracovníci jsou zaměstnáváni sociálními subjekty za účelem

realizace jejich sociálních cílů, programů a projektů, tzn. poskytovali klientům dávky a služby k uspokojení určitých sociálních potřeb. (Matoušek a kol., 2007, s. 179)

„Cílem sociální práce s nezaměstnanými je, obecně řečeno, snížení rizika jejich sociálního vyloučení, k němuž dochází v rovině ekonomické, sociální i psychologické.“ (Matoušek a kol., 2005, s. 309)

Služby sociální práce u této cílové skupiny jsou nezbytné pro zvládnání bezprostředních důsledku nezaměstnanosti a jsou významné jak pomoc při návratu nezaměstnaných na trh práce (Matoušek a kol., 2005, s. 309-310).

7.1.3 Psychoterapeutická péče

„Psychoterapie je odborná metoda, vhodná v určitém životním období klienta, v němž se zvýšila jeho vnímavost k otázkám kvality vlastního života natolik, že se odhodlal hledat cestu vnitřní změny.“ (Vodáčková a kol., 2007, s. 61)

Je možné využít jak metodu individuální, tak i skupinové práce. Psychoterapeutická péče se zaměřuje na posílení sebedůvěry a osobní identity, na změnu postojů k práci a na rozvoj různých strategií chování při řešení situace spojené s nezaměstnaností. (Vágnerová, 2008, s. 747)

PRAKTICKÁ ČÁST

8 VÝZKUMNÝ PROBLÉM, CÍLE A VÝZKUMNÉ POŽADAVKY

Dlouhodobá nezaměstnanost není pouze ekonomický problém, neboť práce pro člověka neznamená jen materiální zabezpečení. Práce znamená také navazování sociálních kontaktů, přináší pocit sebevědomí a sebeúcty, rozšiřování schopností a dovedností a zapojení do společnosti vůbec.

Ztráta zaměstnání je proto pro člověka zátěžovou životní situací, kterou každý jedinec prožívá individuálně. Nezaměstnanost je fenomén, který sebou přináší řadu negativních důsledků na život člověka, mění jak životní návyky, tak i stávající sociální role. Jak se člověk s touto krizovou životní situací vyrovná záleží dle mého názoru nejvíce na jeho psychické odolnosti. Mezi důležité faktory však patří i sociální zázemí a věk nezaměstnaného.

8.1 Problém a cíle výzkumu

Výzkum znamená systematickou a důkladně naplánovanou činnost, která podle zodpovězených kladených výzkumných otázek potvrdí nebo vyvrátí dosavadní poznatky a nebo přispěje k rozvoji daného oboru (Hendl, 2008, s. 28).

Cílem mého výzkumu bylo analyzovat a zmapovat dopady dlouhodobé nezaměstnanosti na celkové fungování člověka ve společnosti, a to jak v rovině zdraví, tak v rovině sociálních kontaktů, ekonomické či psychické.

Výzkumná otázka: **Jaké jsou možné dopady dlouhodobé nezaměstnanosti na život člověka?**

8.2 Výzkumné otázky

O1: Jakým způsobem vnímají dlouhodobě nezaměstnaní svou současnou životní situaci?

O2: Do jaké míry ovlivnila nezaměstnanost životní styl a návyky dlouhodobě nezaměstnaných?

O3: Jaké změny nastaly v souvislosti s nezaměstnaností v oblasti sociálních vztahů?

O4: Jak dlouhodobě nezaměstnaní vidí svou budoucnost?

9 VÝZKUMNÝ SOUBOR A SBĚR DAT

Výzkumný soubor byl vybrán záměrně, neboť při realizaci kvalitativního výzkumu si výzkumník účastníky vybírá tak, aby disponovali nezbytnými vlastnostmi, které mu umožní daný jev do hloubky prozkoumat (Miovský, 2006, s. 135).

Pro výběr výzkumného souboru byla s ohledem na oblast zkoumání stanovena následující kritéria:

- být nezaměstnaný
- být veden v evidenci uchazečů o zaměstnání úřadu práce déle než 5 měsíců.

Jako časovou hranici jsem zvolila dobu delší než 5 měsíců, neboť z pohledu zákona o zaměstnanosti představuje hranici dlouhodobé nezaměstnanosti a zároveň po uplynutí této doby končí výplata podpory v nezaměstnanosti a nastupuje nutnost žádat o nepojistné sociální dávky. Toto období je dle mého názoru důležitý okamžik v životě člověka, který přišel o zaměstnání a znamená pro něho ekonomický i psychologický přelom.

Vzhledem k tomu, že pracuji jako referentka nepojistných sociálních dávek na Úřadě práce v Bystřici pod Hostýnem a zajišťuji agendu dávek pomoci v hmotné nouzi, kde jedna z podmínek nároku na dávku je evidence v evidenci uchazečů o zaměstnání úřadu práce, neměla jsem problém sehnat odpovídající výzkumný soubor.

Oslovila jsem celkem sedm vhodných kandidátů, kteří jsou vedeni v evidenci uchazečů o zaměstnání Úřadu práce v Bystřici pod Hostýnem a seznámila jsem je se záměrem mého výzkumu, požádala je o rozhovory a spolupráci.

Tři dotazované osoby však neměly o spolupráci zájem a rozhovor odmítly. Výzkumu pro mou diplomovou práci se tedy zúčastnili celkem čtyři respondenti (2 muži a 2 ženy).

9.1 Sběr dat

Sběr dat byl proveden technikou polostrukturovaného rozhovoru. Samotný výzkum byl realizován v době od 29.03.2012 do 03.04.2012.

Před uskutečněním rozhovoru jsem s jednotlivým účastníkem navázala osobní kontakt, při kterém byly domluveny podmínky rozhovoru a byl stanoven termín, místo a čas jeho realizace.

Všechny rozhovory byly po předchozím souhlasu respondenta nahrány na diktafon mobilního telefonu.

Dva rozhovory se uskutečnily v místě bydliště dotazovaných a zbývající dva rozhovory probíhaly se souhlasem vedoucí sociálního odboru na Městského úřadu Bystřice pod Hostýnem, na odboru sociálních věcí, kde byla k dispozici volná kancelář a průběh rozhovoru tak nebyl nikým rušen.

Před zahájením samotného rozhovoru byl každý respondent seznámen s tématem diplomové práce, se strukturou rozhovoru a byl ujistěn, že zůstane v anonymitě. Délka rozhovorů byla v rozmezí 20 až 35 minut. Otázky byly kladené volně, respondentům byl nechán dostatečný prostor pro vyjádření, což vedlo k získání potřebných informací.

9.2 Charakteristika respondentů

Výzkumu se zúčastnili celkem 4 respondenti, z toho byly 2 ženy a 2 muži. Jejich věkové rozpětí bylo od 30 do 50 let. Pouze 1 respondent byl romského etnika, zbývající 3 respondenti patří k české majoritní společnosti.

Z důvodu zachování anonymity respondentů byly uvedeny pouze jejich křestní jména, místo jejich bydliště či jiné osobní informace vedoucí k identifikaci nejsou blíže specifikovány.

Jednotlivé respondenty blíže představuji v následujícím textu. Pořadí bylo zvoleno podle pořadí setkání s nimi.

9.2.1 Paní Milena

Paní Milena má 30 let, vystudovala odborné učiliště, obor cukrářské práce. Jako dítě vyrůstala jen společně s matkou a se svým bratrem. Má tři nezaopatřené nezletilé děti. Nejstarší syn je žákem základní školy praktické a základní školy speciální, dcera je žákyní základní školy a nejmladší dcera navštěvuje předškolní zařízení. Společně obývají městský byt. Paní Milena má však problémy s řádnou úhradou nákladů na bydlení, proto jsou veškeré náklady na bydlení na její žádost hrazeny na účet příslušných organizací přímo ze sociálních dávek.

Po ukončení studia Milena nikde nepracovala, ihned založila se svým tehdejším partnerem rodinu. S otcem všech třech dětí se v minulosti opakovaně rozešla, pak opět soužití

obnovili, v současné době však spolu nežijí. Otec na výživu dětí nepřispívá žádnou finanční částkou, je nezaměstnaný, komunikace mezi nimi je velmi složitá.

Po ukončení mateřské dovolené nastoupila paní Milena do svého prvního zaměstnání. Pracovní poměr však trval pouhé dva měsíce, neboť práce pro ni byla tak vyčerpávající, že musela pracovní poměr ze zdravotních důvodů ukončit. Od roku 2008 dosud je nezaměstnaná, vedená v evidenci uchazečů o zaměstnání úřadu práce. Rodina je zajištěna dávkami hmotné nouze a dávkami státní sociální podpory.

Paní Milena ze začátku působila nervózně, tréma však postupně odeznívala. Jinak působila klidným dojmem. V průběhu rozhovoru téměř neměnila svou polohu, hovor však doplňovala gestikulacemi rukama. Na otázky odpovídala velmi ochotně. Z rozhovoru bylo patrné, že je hodně fixovaná na svoji matku, která má na ni velký vliv.

Dle jejího sdělení ji nejvíce trápí nedostatek finančních prostředků, neboť nemůže svým dětem dopřát to, co by chtěly a potřebovaly. Jinak jsem měla z jejího vystupování a celého rozhovoru pocit, že je spokojená a tento životní styl jí vyhovuje.

9.2.2 Paní Jitka

Paní Jitka má 45 let, je dvakrát rozvedená, vyučená prodavačka, dálkově vystudovala střední školu ukončenou státní maturitní zkouškou. Má dvě děti, syn je nezaopatřený, studuje střední školu a dcera je v současné době nezaměstnaná, vedená v evidenci uchazečů o zaměstnání úřadu práce. Čeká ji opravná maturitní zkouška. Rodina obývá starší rodinný dům, který je ve vlastnictví paní Jitky. V současné době má paní Jitka přítele, který však nebydlí ve stejném městě jako ona, dojíždí za ní pouze na víkendy. Společné soužití paní Jitka neplánuje, vztah se jí jeví jako složitý, přítel má finanční problémy (exekuce) a proto společnou domácnost nezvažuje.

Paní Jitka v minulosti vždy pracovala, vykonávala dělnické profese, pracovala jako pojišťovací agent či jako obchodní zástupce. Poslední dva roky je však nezaměstnaná, vedená v evidenci uchazečů o zaměstnání úřadu práce. I v tomto případě jsou základní životní potřeby rodiny zajištěny dávkami hmotné nouze a dávkami státní sociální podpory.

Paní Jitka byla velmi milá a sympatická, ochotně odpovídala na všechny dotazy. Mluvila pomalu a rozvážně. Působila velmi uvolněně, sebevědomě. Nevyhýbala se ani očnímu

kontaktu. Ve svém životě si stanovila jasný cíl, za kterým směřuje. Domnívám se, že tento postoj ji pomáhá překonat toto složité životní období.

9.2.3 Pan Pavel

Pan Pavel má 50 let, je ženatý, vystudoval odborné učiliště, obor zedník. S manželkou dlouhodobě nežije ve společné domácnosti, za čtrnáct dnů ho čeká soudní jednání ve věci rozvodu manželství. Má dvě děti, starší již zaopatřený syn byl svěřen do výchovy matky a nezaopatřený syn studující střední školu byl svěřen do jeho výchovy. Matka nezaopatřeného syna však na jeho výživu nepřispívá žádnou finanční částkou, vztahy jsou zde velmi narušené. Pan Pavel je nezaměstnaný, dříve pracoval i jako osoba samostatně výdělečně činná. Rodina obývá rodinný dům v osobním vlastnictví a její základní životní potřeby jsou zajištěny dávkami hmotné nouze a dávkami státní sociální podpory.

Pan Pavel působil mile, klidně, vyrovnaně a na všechny dotazy odpovídal bez většího přemýšlení. Po celou dobu rozhovoru téměř neměnil svou polohu, měl ruce složeny v klíně. Vzhledem k tomu, že jeho odpovědi byly poměrně rozsáhlé, délka tohoto rozhovoru byla nejdelší.

Pan Pavel je ze všech respondentů nezaměstnaný nejkratší dobu, a to 6 měsíců. Z jeho odpovědí a z celkového postoje bylo patrné, že toto nelehké životní období zatím zvládá, nepodléhá beznaději.

9.2.4 Pan Karel

Pan Karel má 38 let, je rozvedený, absolvoval pouze základní školu. Má dvě děti, nezaopatřený syn byl svěřen do péče matky a pan Karel pečuje o nezaopatřenou dceru, která nedávno ukončila studium na odborném učilišti z důvodu těhotenství. Vzhledem k nedostatečným finančním prostředkům neplní dlouhodobě soudem stanovenou vyživovací povinnost. V minulosti pan Karel opakovaně střídal zaměstnání s evidencí na úřadě práce. Nyní je již třetím rokem bez práce. Rodina obývá městský byt a její základní potřeby a náklady na bydlení jsou zajištěny dávkami hmotné nouze a dávkami státní sociální podpory.

Pan Karel působil sympaticky, odpovídal na všechny dotazy, ale na rozdíl od předchozích respondentů byly jeho odpovědi stručné, jen velmi málo byly odpovědi rozvinutější. Tento

rozhovor proto trval nejkratší dobu. Během rozhovoru byl pan Karel nervózní, celou dobu nervózně pohupoval nohama a poposedával. Ve svých rukách držel po celou dobu rozhovoru bundu, kterou neustále upravoval. Z jeho postoje jsem měla pocit, že na celou svou životní situaci rezignoval.

10 POUŽITÉ METODY A ZPRACOVÁNÍ DAT

S ohledem na dosažení stanovených cílů jsem zvolila kvalitativní výzkum, neboť je zaměřen více než kvantitativní výzkum na člověka a umožňuje tak hlouběji proniknout do hloubky názorů a pocitů respondenta (Hendl, 2008, s. 50).

Předností kvalitativního výzkumu je skutečnost, že „získává *podrobný popis a vhled při zkoumání jedince, skupiny, události, fenoménu.*“ (Hendl, 2008, s. 50)

Jako stěžejní metodu mého výzkumu jsem zvolila metodu rozhovoru, konkrétně jeden z jeho typů a to polostrukturovaný rozhovor.

10.1 Polostrukturovaný rozhovor

Metoda polostrukturovaného rozhovoru vychází z předem naplánovaného seznamu témat a otázek (Švaříček, Šed'ová a kol., 2007, s 160).

„Obvykle je možné zaměňovat pořadí, v jakém se okruhům věnujeme, a dle potřeby a možností tedy toto pořadí upravujeme, abychom tím maximalizovali výtěžnost interview.“ (Miovský, 2006, s. 159)

Výše uvedené výhody mě vedly k výběru této metody, neboť v průběhu rozhovoru není nutné dodržovat přesný sled otázek a mohou se také objevit i nová témata vyplývající z kontextu rozhovoru, která mohou vést k získání potřebných dat.

10.1.1 Příprava polostrukturovaného rozhovoru

Otázky do polostrukturovaného rozhovoru byly voleny podle výzkumného problému a také s ohledem na stanovený cíl výzkumu.

I. KONTEXTOVÉ OTÁZKY: otázky jsou zaměřené na získání obecných informací o minulosti i současnosti nezaměstnaného za účelem přiblížení jeho současné životní situace.

- Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?
- Jaké povolání jste před evidencí na úřadě práce vykonával(-a) a jak dlouho?
- Co bylo příčinou toho, že jste se ocitl(-a) bez zaměstnání?
- Jak jste byl(-a) ze strany zaměstnavatele informován(-a) o Vašem propuštění?
- Jaké pocity převládaly ve chvíli, když jste se dozvěděl(-a) o Vašem propuštění?

- Jak dlouho jste bez práce?
- Jak se díváte na situaci, ve které se nyní nacházíte?

II. OTÁZKY ORIENTOVANÉ NAOBDOBÍ PO ZTRÁTĚ PRÁCE: úkolem je zjistit, do jaké míry dlouhodobá nezaměstnanost ovlivnila dosavadní způsob života nezaměstnaného a s jakými překážkami se ze strany společnosti jako nezaměstnaný setkává.

- Jaký je Váš současný denní režim?
- Jak nyní trávíte svůj volný čas?
- Nacházíte na své současné situaci něco pozitivního?
- Jaké omezení Vám nezaměstnanost přinesla?
- Jaké negativní dopady má nezaměstnanost na Váš životní styl?
- Můžete se v této nelehké situaci spolehnout na něčí podporu?
- Jak se změnilы vztahy s Vašimi nejbližšími?
- Jaký postoj k Vaši situaci zaujímá okolí?
- Jak se s neúspěchem při hledání zaměstnání vyrovnáváte?
- Jaký vliv má nezaměstnanost na Vaše zdraví?
- Jak ovlivnil současný stav nezaměstnanosti Vaše sebevědomí?

III. OTÁZKY ORIENTOVANÉ NA BUDOUCNOST: zaměřují se na plány a očekávání nezaměstnaného se snahou získat informace o jeho aktivitě a motivaci při hledání nového zaměstnání.

- Kde se dozvídáte o nových pracovních místech?
- Jaké povolání byste chtěl(-a) vykonávat?
- Jakým způsobem si udržujete nebo rozšiřujete své znalosti a schopnosti?
- Myslíte si, že by Vám byl rekvalifikační kurz mohl pomoci při hledání nového zaměstnání?
- Co by pro Vás znamenalo opět začít pracovat?

10.2 Způsob zpracování dat

Všechny rozhovory byly se souhlasem každého respondenta nahrány na diktafon a poté byla provedena transkripce. Jak uvádí Hendl (2008, s. 208) existují čtyři způsoby transkripce textového materiálu a to doslovná nebo komentovaná transkripce a shrnující nebo selektivní protokol. Ve své práci použiji techniku doslovné transkripce, tedy přepis mluveného slova do písemné formy.

V případě nesouhlasu respondenta s nahráváním rozhovoru na diktafon, by byly jeho odpovědi zaznamenány do připraveného záznamového archu.

Přepsané rozhovory byly poté zpracovány pomocí techniky otevřeného kódování. *„Během otevřeného kódování jsou údaje rozebrány na samostatné části a pečlivě prostudovány, porovnáním jsou zjištěny podobnosti a rozdíly, a také jsou kladeny otázky o jevech údajů reprezentovaných. Během tohoto procesu jsou zvažovány a zkoumány naše vlastní i cizí domněnky o jevu, což vede k novým objevům“* (Strauss, Corbinová, 1999, s. 43).

Pomocí techniky otevřeného kódování dochází tedy k převádění původních dat do menších jednotek, které výzkumník označuje názvy (Švec, Hrbáčková, 2007). Poté kódy seskupíme podle vzájemné podobnosti a příslušnosti ke stejným jevům, slučujeme je tedy pod kategorie (Švaříček, Šedřová, 2007).

Pro analýzu dat byla zvolena metoda vytváření trsů, při které shromažďujeme například podle daného jevu určité výroky do skupin. Tak vznikají obecnější kategorie patřící do dané skupiny (trsů). (Mioviský, 2006, s. 221).

11 VÝSLEDKY VÝZKUMU A INTERPRETACE DAT

11.1 Kategorie

1. Kategorie - Aktuální životní postoj

Pojmy: snaha bojovat, naděje, skepse, vztek, pocit selhání, smutek.

Tato kategorie se zaměřuje na skutečnost, jaký postoj zaujímají jednotliví respondenti k současné situaci a jak tato situace ovlivňuje jejich vidění světa. V některých případech se objevuje naděje a chuť bojovat, v jiných případech rezignace a nepříjemné pocity.

Paní Milena:

Paní Milena je svobodná, samoživitelka, vychovává tři nezletilé nezaopatřené děti. Od roku 2008 dosud je nezaměstnaná, vedená v evidenci uchazečů o zaměstnání úřadu práce. Rodina je zajištěna dávkami hmotné nouze a dávkami státní sociální podpory. Paní Milena je vyučená v oboru cukrář. V tomto oboru však nikdy nepracovala, většinu času byla na mateřské dovolené. Zkušenost s pracovním poměrem má tedy minimální. Přesto se snaží na své situaci hledat i pozitivní momenty:

„...že... jak bych to řekla, že prostě to je složité, kór v dnešní době, ale prostě člověk se musí snažit a bojovat.“

Každodenní režim paní Mileny je určován především režimem péče o děti. Svůj volný čas tráví hledáním zaměstnání, nemá žádné vyhraněné koníčky a zájmy. Její ambice nejsou příliš velké a její životní cíle jsou evidentně omezeny a zúženy pouze na zajištění a uspokojení základních životních potřeb:

„... že su ráda, že mám tady ten hezký byt a že prostě mám kde složit hlavu.“

Paní Milena se snaží najít zaměstnání, pravidelně sleduje nabídky práce zveřejněné na vývěškách na úřadě práce nebo využívá možnosti internetu. Přesto se její postoj k současné situaci jeví jako smířený, její emoce nejsou výrazně vyhroceny. Má tendenci „vymlouvat se“ na současnou těžkou dobu:

„Tak spíš to беру podle té doby, že jaká ta doba, že jaké jsou ty podmínky...“

Při hledání zaměstnání se však paní Milena setkává prozatím pouze s neúspěchem. Přestože ji tyto časté nezdary trápí, otázku sebevědomí a postoje k sobě samé vnímá stále jako stabilní:

„Ne, myslím si, že je to tak stejný.“

Paní Jitka:

Paní Jitka je dvakrát rozvedená, má dvě děti, je vyučená prodavačka, dálkově vystudovala střední školu ukončenou státní maturitní zkouškou. V evidenci uchazečů o zaměstnání úřadu práce je vedena již dva roky. Paní Jitka má přítele, se kterým nežije ve společné domácnosti, pouze se navštěvují. Společnou budoucnost prozatím neplánuje, neboť vztah se ji jeví jako složitý, v příteli nepocituje životní oporu.

V minulosti byla paní Jitka dlouhodobě zaměstnaná, vykonávala dělnické profese, pracovala jako pojišťovací agent nebo jako obchodní zástupce. Z její výpovědi je zjevné, že je schopna reálně posoudit své schopnosti a možnosti:

„Tak to jsem dělala obchodního zástupce. Vlastně tady jsem vedla pobočku fi ... plastová okna a dveře.“ ... „2 roky.“

„...Já jsem dala výpověď sama, protože paní šéfová mě chtěla vyštípát. Tak se jí to podařilo. Chtěla tam docpat svoji neteř. Podařilo se jí to...“

V případě paní Jitky je zřejmá naděje na lepší budoucnost a také na rozdíl od paní Mileny jasně vytyčený cíl, který ji pomáhá překonat toto složité životní období:

„No tak momentálně je to katastrofa, ale už se to blíží, doufám teda, ke zdárnému konci. Protože jdu jedním směrem a nehledám nic jiného. Prostě dělat na tom Javorníku.“

Nezaměstnanost přinesla paní Jitce dostatek volného času, ve kterém se může věnovat svým koníčkům, které určují její každodenní režim. Paní Jitka projevuje velký zájem na sobě dále pracovat a sebevzdělávat se. To ovlivňuje její pozitivní postoj k současné situaci:

„...No já teďka dělám ty stránky, takže já jsem pořád u počítače a momentálně jsem ještě nastoupila na ten kurz, což se vlastně zintenzivní, jsou tam vlastně jenom dva dny volna.“

„No počítač. Počítač, studium.“

Negativní pocity jsou u paní Jitky spíše spojeny s finanční stránkou, neboť základní životní potřeby rodiny jsou zajištěny dávkami hmotné nouze a dávkami státní sociální podpory:

„Veškerá jiná co se týče finančních záležitostí.“

Také paní Jitka se při hledání zaměstnání setkává prozatím jenom s neúspěchem. Ve svém životě si však stanovila jasný cíl, za kterým směřuje. Přestože svou situaci vnímá optimisticky a má důvěru ve zlepšení situace připouští, že by jí možnost pracovat psychicky pomohla:

„Tak jednak bych se více uklidnila, jo, přidalo by mi to na sebejistotě, radosti ze života a prostě ten denní režim.“

Pan Pavel:

Pan Pavel je ženatý, vyučený v oboru zedník, samoživitel, pečuje o nezaopatřeného syna studujícího střední školu. S manželkou dlouhodobě nežije ve společné domácnosti, v nejbližší době proběhne soudní jednání ve věci rozvodu manželství. V evidenci uchazečů o zaměstnání úřadu práce je veden 6 měsíců. I v případě rodiny pana Pavla jsou jejich základní životní potřeby zajištěny dávkami hmotné nouze a dávkami státní sociální podpory. Dříve pracoval výhradně pouze ve svém oboru, byl veden i jako osoba samostatně výdělečně činná. U pana Pavla se taktéž stejně jako u paní Jitky objevuje určitá naděje, avšak nepříjemné pocity ze ztráty zaměstnání stále převládají:

„Tak byl jsem z toho nešťastný.“

Pan Pavel velmi těžce nese skutečnost, že musí na příslušných úřadech vyřizovat různé záležitosti týkající se pobírání sociálních dávek. Současný stav nezaměstnanosti se u něho negativně projevuje nejen v otázce nedostatku finančních prostředků, ale také po psychické stránce:

„Tak su nervózní takový prostě, že ...Prostě není to ono, no. Člověk ... říkám, já nejsu ten typ, který nechcu dělat, prostě a rád dělám.“

Pan Pavel v rozhovoru často zmiňuje skutečnost, že je zvyklý pracovat a pracuje rád. Má rád svou profesi zedníka, kterou vždy vykonával. V jiné profesi nebyl nikdy zaměstnaný, nedostatek pracovních příležitostí ho však vede k myšlence pracovat i v jiném oboru. A právě představa, že by mohl znovu pracovat by mu, jak uvádí, přinesla radost:

„Radost, no asi. Protože říkám, nejsu na to, aby sem jenom seděl, no. Radši budu chodit do té práce a pracovat. Lepší aspoň uběhne i ten čas ...“

Pan Karel:

Pan Karel je rozvedený, má pouze základní vzdělání, sám vychovává jednu nezaopatřenou dceru. Nezaměstnaný je již třetím rokem. S touto situací má již nějaké zkušenosti, neboť v minulosti opakovaně střídal zaměstnání s evidencí na úřadě práce. V komunikaci byl pan Karel spíše uzavřenější, avšak i přesto vyjádřil negativní pocity spojené s jeho současnou situací, kterou vnímá velmi špatně:

„Blbě, právě.“

Každodenní režim pana Karla již dlouhodobá nezaměstnanost velmi ovlivnila, nemá žádnou smysluplnou náplň dne ani plány do budoucna. I v tomto případě je již jeho postoj negativní:

„Ráno vstanu a přemýšlím co do večera co budu dělat.“

Pan Karel nemá žádné záliby, chodí pouze na procházky do přírody. Jeho neschopnost naplnit plnohodnotně a smysluplně volný čas vede až k psychickému onemocnění:

„Nudím, no. Tak kvůli tomu chodím aji na psychiatrii jako, protože mám deprese z toho.“

Jeho postoj je výhradně negativní a rezignovaný, chybí mu naděje. Na otázku, zda vidí na své situaci něco pozitivního odpovídá:

„Tak nic.“

Zdravotní stav se u pana Karla zhoršil také po stránce fyzické:

„Depresemi a astma jsem dostal.“

2. Kategorie – Zkušenost se zaměstnáním

Pojmy: dosažené vzdělání, pracovní poměr, důvod k ukončení pracovního poměru, nezaměstnanost, evidence na úřadu práce.

Kategorie „zkušenost se zaměstnáním“ v sobě zahrnuje kariérní dráhu všech tazatelů. Ta je různá a liší se také ve vztahu ke vzdělání a k předchozímu zaměstnání.

Paní Milena:

Paní Milena vystudovala odborné učiliště, obor cukrář. V tomto oboru však nikdy nepracovala. Ve svém životě byla zaměstnaná pouze dva měsíce, proto nezískala žádné pracovní zkušenosti a návyky:

„...ted' momentálně su na mateřské, mateřskou nemám, ale jako přídavky na děti. Starám se o děti, o tři a sháním si práci, která se mi teda nedaří zatím sehnat, protože ted' je to s prací všelijaký.“

„Ano, ted' su vedená na úřadě práce.“

„Su vyučená, tříletý obor cukrářské práce.“

Po skončení mateřské dovolené nastoupila paní Milena do svého prvního zaměstnání. Pracovní poměr však byla nucena ukončit již po velmi krátké době z důvodu špatného zdravotního stavu:

„Dělala jsem v TONetovce 2 měsíce v roce 2008, jenomže ze zdravotních důvodů jsem musela z tama odejít.“

„Ano, šla jsem k doktorovi, pan doktor mi dal potvrzení, potvrzení jsem musela odevzdat do TONetovky, tam teda byli neradi, že mě propustili, ale museli, že jsem měla velké problémy no a od té doby vlastně jsem na úřadě práce.“

Paní Jitka:

Paní Jitka je vyučená prodavačka, její snaha na sobě pracovat a sebevzdělávat se vedla postupně ke zvýšení kvalifikace a v současné době má nejvyšší dosažené vzdělání zakončeno státní maturitní zkouškou:

„Tak mám maturitu, ted'ka státní už.“

Paní Jitka má na rozdíl od paní Mileny dlouhodobější zkušenost se zaměstnáním. Z rozhovoru vyplývá, že se vždy snažila pracovat a to v různých profesích:

„...já jsem vyučená prodavačka. Když jsem byla mladší, tak jsem dělala dělnická povolání. Protože jsem musela být v místě, tak člověk musí vzít opravdu všechno, aby byl u dětí. Takže tak. No a když byly děti tak nejmenší, asi tak od těch jejich deseti let, prostě pořád obchoduju, jsem obchodník.“

Důvodem ukončení zaměstnání paní Jitky byly neshody na pracovišti. Přestože se paní Jitka snažila svou práci dělat pečlivě a s nadšením, v důsledku tlaků ze strany zaměstnavatele byla nakonec nucena dát výpověď:

„...Já jsem dala výpověď sama, protože paní šéfová mě chtěla vyštítat. Tak se jí to podařilo. Chtěla tam docpat svojí neteř. Podařilo se jí to.“

Paní Jitka se po ukončení zaměstnání zaevidovala na úřad práce a v současné době je vedená v evidenci uchazečů o zaměstnání úřadu práce téměř dva roky:

„No v tom červnu to budou dva roky, 01.06.“

Pan Pavel:

Z výpovědí pana Pavla je zjevné, že byl stejně jako paní Jitka zvyklý celý život pracovat, i když pouze ve svém oboru. Současný stav, kdy je bez zaměstnání, by proto rád považoval pouze za dočasný:

„...Nezaměstnaný su od podzimu letošního roku a předtím jsem také byl přes zimu, protože jsem dělal svou profesi pouze co se dá dělat v letním období.“

Pan Pavel je vyučený zedník a svému oboru zůstal po celý život věrný. Zkušenosti s výkonem jiné profese nemá žádné:

„Su vyučený zedník.“

„Zednickou pořád no. Jedině zednickou.“

Pan Pavel vykonával svou profesi nejen jako zaměstnanec, ale i jako osoba samostatně výdělečně činná. Vzhledem k oboru, který vykonává, se jedná spíše o sezónní nezaměstnanost. V minulosti byl tedy již veden v evidenci uchazečů o zaměstnání úřadu práce, takže nezaměstnanost není pro něho novou zkušeností:

„Tak to jsem dělal ve firmě AZO Rusava.“

„No to byly ty tři měsíce nějak přes to léto.“

„A předtím právě jsem dělal na soukromo a ještě a taky jsem byl právě přes tu zimu vlastně na pracovním úřadě ještě.“

Příčinou ukončení zaměstnání ve firmě byl u pana Pavla pracovní poměr sjednaný pouze na dobu určitou:

„Ano, na určitou dobu to tam bylo, ano.“

Pan Pavel je ze všech respondentů nezaměstnaný nejkratší dobu. Uvedl, že je veden v evidenci uchazečů o zaměstnání úřadu práce od podzimu roku 2011 dosud:

„Od podzimu 2011.“ „Říjen.“

Za hlavní důvod své nezaměstnanosti pan Pavel považuje především současnou neutěšenou situaci na trhu práce a ekonomickou krizi. V tomto směru nevidí do budoucna příliš velké šance na zlepšení situace:

„Tak někteří samozřejmě řeknou, že ať děláme, že nebudeme za vás platit a podobně, takové ty řečičky a to. Tak říkám, tak dobře, mi dejte práci a já půjdu, no.“

„...A jak říkám, prostě není té práce no. A jinčí co vím, tak by taky rádi dělali, ale bohužel, no. Není práce. Všechno se nějak utichlo prostě a teďka jak se má šetřit velice a to všechno, tak se nebude stejně nic rozvíjet velice, takže tím pádem je úbytek práce a všeho a všemi směry to je. Nejenom v té zednické práci, ale aji v ostatních, tichto, směrech, no.“

„...kolikrát kde jsem byl, tak vždycky mě jo jo jo, dáme vám vědět ano, ano a to. A stejně se nic neuskutečnilo, no. Je fakt, že to bylo právě na tu zimu, takže malý předpoklad, že by mě někdo přijmul a to.“

Pan Karel:

Pan Karel má stejně jako paní Milena minimální zkušenost se zaměstnáním. Přesto na základě informací získaných rozhovorem můžeme říct, že jeho pracovní zkušenosti jsou o něco větší. Pan Karel má pouze základní vzdělání a pracoval jen krátkodobě v dělnických profesích.

„Základní.“

„Jeřábník a technické práce.“

„Asi tak půl roku.“

Pracovní poměr u pana Karla byl ukončen ze strany zaměstnavatele z důvodu snižování stavu:

„Tak to byla ta krize, tak propouštěli ty nové právě, co tam byli.“

O ukončení pracovního poměru se pan Karel dozvěděl velmi neosobním způsobem. Výpověď mu byla zaslána poštou, neboť pan Karel byl v době svého propuštění ze zaměstnání v dočasné pracovní neschopnosti:

„No, já jsem marodil zrovna ještě.“

V minulosti byl pan Karel již opakovaně veden v evidenci uchazečů o zaměstnání úřadu práce. Stejně jako pro pana Pavla není pro něho tento stav nezaměstnanosti novou zkušeností. V současné době je pan Karel bez zaměstnání již tři roky:

„Od roku 2009.“

3. Kategorie – Zdroje

Pojmy: rekvalifikace, opora, studium, sebevzdělávání, využití volného času, rodina.

Kategorie „zdroje“ zahrnuje vše, co nezaměstnaným pomáhá k tomu, aby ve svém stavu zcela nerezignovali. Jedná se o motivační síly, které je aktivují k hledání zaměstnání, k dodržování každodenního režimu, k smysluplnému trávení volného času, k pozitivnímu pohledu na svět.

Paní Milena

Paní Milena je samoživitelka a pečuje o tři nezletilé nezaopatřené děti, proto je její každodenní režim určován z velké míry režimem těchto dětí. Svůj volný čas však mimo jiné také využívá k hledání pracovních míst. Pravidelně dochází na úřad práce, kde sleduje nabídky práce zveřejněné na vývěskách nebo využívá možnosti internetu:

„Ráno vstanu, děti umeju, zavedu do školy, rozvedu je, idu se podívat na internet, jestli třeba není někde práce, protože chodím aji na internet se dívat, na pracák jak jsou ty tabulky vyznačeny. No a potom přijdu dom, podělám si, něco uklidím a potom zase pro děti, k babičce, a večer vlastně, že dětem večeři, umeju a jdou spinkat.“

Paní Milena nemá žádné vyhraněné koníčky a zájmy. Ve svém volném čase, který jí zbývá spíše relaxuje:

„Tak koníčky, tak jako čtu nebo sem tam když mám volno se opravdu podívám na televizi, ale málo. Jinak na televizi nemám čas.“

Paní Milena nehledá zaměstnání pouze v místě svého bydliště, ale i v širokém okolí. Z rozhovoru také vyplývá, že hledá práci i v jiných oborech než je vyučená. Mnohdy se však jedná o práci, která není přiměřená jejím současným schopnostem a možnostem:

„Hledám na internetu, v okolí, ...“

„...No a teď jsem se dozvěděla, že by potřebovali do Březiny, jako vykládat zboží a nakládat, jenomže jedná se o Rakousko, Německo a Slovensko.“

Co se týče dalšího sebevzdělávání, zde paní Milena nemá příliš jasno. Absolvovala již prostřednictvím úřadu práce rekvalifikační kurz, o další sebevzdělávání však neprojevuje zájem. Její pozornost se spíše zaměřuje na „pohodlnější“ způsob získávání nových informací:

„Tož teď komu co sem četla knížku o filozofii, od maminky teda, protože přes maminku takhle, protože je to dost zajímavá kniha a potom tak přes televizi, různý zábavný ty pořady.“

„Samostudium to ne.“

„No právě já jsem měla zájem dělat rekvalifikaci, chtěla jsem si dělat jak jsem si vlastně dodělala rekvalifikaci na tom počítači, jak jsem dělala, tak jsem si chtěla udělat rekvalifikaci na ten svářečský kurz. No a jenomže mi bylo řečeno, že v Kovoně by mě tam jako vzali, ale potřebovali hned. Takže by jako potřebovali hlavně potvrzení, že do té práce hned nastoupím, že jinak ten rekvalifikační kurz neplatil, že jenom tehdy, pokud je stoprocentní že do té práce nastoupím.“

Vztahy s nejbližšími nezaměstnanost u paní Mileny nenarušila. Oporu nalézá především ve své matce, na kterou je velmi vázána. Podporu však nachází i v dalších osobách, které jsou jí blízké. Ani ze strany širšího okolí paní Milena nevnímá prozatím žádné negativní zkušenosti:

„Spolehnout jsem se mohla, což děkuju, paní Malénkové, mojí mamince, ta mi taky podržela a ještě taky paní Králová.“

„Jo. Akorát maminka ta mi vždycky říká, že mužský má jít, že když mám mužskýho, tak at' jde do práce.“

Paní Jitka:

Paní Jitka má ve využití patřičných zdrojů větší jasno a přehled. Je houževnatá a snaží se každou volnou chvíli maximálně využít. Je zvyklá spoléhat se především sama na sebe a své děti, neboť nemá žádné přátele a s širší rodinou nemůže počítat:

„...no tak ráno vstanu, uklidím tady, něco teda uvařím. Ale já moc nevařím. To spíš dcera. No já teďka dělám ty stránky, takže já jsem pořád u počítače a momentálně jsem ještě nastoupila na ten kurz, což se vlastně zintenzivní, jsou tam vlastně jenom dva dny volna.“

Za své koníčky považuje především studium a sebevzdělávání. Těmto činnostem je také podřízen její každodenní režim, neboť paní Jitka jim věnuje veškerý svůj volný čas. Volného času má v současné době dostatek, což je také jediná pozitivní stránka, kterou na nezaměstnanosti paní Jitka spatřuje:

„No počítač. Počítač, studium.“

Pracovní místa si hledá stejně jako paní Milena prostřednictvím internetu nebo využívá informace ze svého okolí:

„Tak já mám internet, tak leda na internetu. A občas taky mi někdo něco řekne ve městě nebo tak, kde něco je.“

Paní Jitka se neustále vzdělává a v současné době čeká na konkrétní pracovní místo, které chce vykonávat:

„Takže teď vlastně jako sociální pracovník, jako vychovatelka na ÚSP Javorník.“

Vzhledem k tomu, že pro paní Jitku je získání tohoto místa velmi důležité, neboť si ho vytyčila jako svůj cíl, vykonává pro tuto pozici potřebný rekvalifikační kurz:

„...Teďka momentálně vykonávám na post sociálního pracovníka, tak jelikož je to jedna z podmínek přijetí do práce.“

Co se týče lidské opory, zde musí paní Jitka hledat zdroje především sama v sobě, ale také v nejbližší rodině, a to u svých dětí. Již nějakou dobu má paní Jitka přítele, ale z jeho strany žádnou oporu neočekává:

„Ne, jenom sama na sebe. Ale tak jako děti, když potřebuju, tak udělají, že. Já nemám žádné známé právě že. S rodinou se nestýkám, rodiče už nežijou, takže já jsem úplně jako“

sama. Sama s dětma, když to tak vezmu. No mám toho přítele, ale tam jsou spíš ještě větší komplikace než nějaká pomoc.“

Pan Pavel:

Pan Pavel má rád fyzickou práci, proto kromě pasivního trávení volného času využívá čas také k práci kolem rodinného domu a k práci na zahrádce. Těmito činnostmi je určován jeho každodenní režim:

„Tak, tak ráno vstanu a nějakou tu práci si tam podělám, mám doma ještě nějaké ty zvířata a to, tak pokludím a teďka, když už je jako lepší počasí, tak se už dá něco dělat. Mám tam zahradu, tak dělám na té zahradě. Když byla zima, tak jsem odhazoval sněh. No a jinak odpočívám, čtu si, luštím křížovku, velice rád a poslouchám rádio...“

„Tak říkám křížovky, luštění a když tak procházka nějaká.“

Pan Pavel se snaží najít zaměstnání a stále ještě doufá, že jeho současný stav je pouze přechodný. Pracovní místa hledá především prostřednictvím novin a komunikuje telefonicky:

„Tak čtu noviny a telefonuju prostě. Někaké ty inzeráty jak jsou a to všechno. No v tisku, no, vesměs všechno.“

Možnosti internetu nevyužívá vůbec:

„No tak bohužel, já na to nemám.“

Co se týče dalšího sebevzdělávání, zde se pan Pavel zaměřuje opět pouze na svůj obor zedníka. Jedná se především o zkušenosti, které získal v průběhu mnohaletého výkonu své profese:

„V dnešní době různých tych letáků nebo toho, z toho se to dá vyčíst a myslím, že aji v té poslední době co už se to změnilo, jak se to všechno přešlo k tady té modernizaci nebo za tu dobu jsem už něco pochopil tak už vím, co jak se s čím jak dělá.“

„Zkušenosti si myslím, že už jakési No a samozřejmě říkám ty letáky a tady ty když něco nového přišlo, tak chodívali, nějaké školení bylo aji a tak dále.“

Pan Pavel se úzce zaměřuje pouze na svůj obor zedníka, a proto nikdy neabsolvoval žádný rekvalifikační kurz. Současná situace ho však již přiměla k úvahám ke změně kvalifikace, neboť by mu tato skutečnost mohla pomoci získat nové zaměstnání:

„Tak určitě něco by to něco muselo dát do sebe. Nadarmo asi se to nedělá.“

„Ne.“

Pan Pavel byl ze ztráty zaměstnání nešťastný, neboť svou práci vykonával rád. V současné době vnímá největší možnost opory stejně jako paní Milena a paní Jitka ve své rodině a v nejbližším okolí:

„Tak jedině takto z rodiny nebo tak přítelkyně a tak dále. Ale jináč ostatní jako tak v globálu v dnešní době se nedá na nikoho spolehnout.“

Velmi ho však mrzí, jak jeho současnou situaci vnímá společnost. Od jeho okolí cítí často negativní postoj a opovržení:

„Tak někteří samozřejmě řeknou, že ať děláme, že nebudeme za vás platit a podobně, takové ty řečičky a to.“

Pan Karel:

Pan Karel na rozdíl od předchozích respondentů nemá příliš motivace ke změně, jeho postoj je výhradně pasivní a je tedy pro něho obtížnější nacházet zdroje:

„Nudím, no. Tak kvůli tomu chodím aji na psychiatrii jako, protože mám deprese z toho.“

„Ráno vstanu a přemýšlím co do večera co budu dělat.“

Pan Karel jako jediný z respondentů nemá žádný denní režim, nemá ani žádné smysluplné koníčky a zájmy. Jeho volný čas je naplněn nudou a zahálkou. Svůj volný čas využívá pouze k procházkám do přírody:

„Třeba chodím do přírody nebo něco takovýho. Výlety většinou.“

Pracovní místa hledá pan Karel stejně jako pan Pavel většinou prostřednictvím novin nebo využívá informací od svého okolí. Na nabídku pracovních příležitostí od úřadu práce se nespolehá:

„Tak třeba v novinách nebo třeba od druhých lidech, třeba někde dělají ...nevím.“

„No na úřadě práce vůbec nic nenabízejou.“

Pan Karel stejně jako paní Milena a paní Jitka již v minulosti absolvoval rekvalifikační kurzy, které mu pomohly vykonávat určité profese:

„Já mám právě, jsem si dělal v Ostravě kurz na zedníka, takže mám ten kurz zednický. Tak většinou buď zedníka nebo mám jeřábnické papíry ještě.“

V absolvování rekvalifikačních kurzů však pan Karel nevidí žádný smysl, neboť mu v minulosti nepomohly udržet si zaměstnání. Setkal se také s tím, že ze strany zaměstnavatelů není na rekvalifikační kurz kladen zřetel a upřednostňují jedince s požadovaným vzděláním:

„To asi ne. Protože já jsem si ho dělal, ale nám říkali, jako že, co jsme to udělali v té firmě, tak že si nás pár nechají a my jsme to udělali ... a hotovo a ...“

„..., že by Vás tam musel někdo, třeba nějaký zedník co je vyučený chvilku hlídat a zaškolit a ...“

Pan Karel nemá žádnou potřebu se dále sebevzdělávat a rozvíjet své schopnosti. Z jeho postoje je patrné, že na celou situaci již rezignoval a příliš nevěří ve změnu. Jeho postoj je tak zcela pasivní:

„Nijak (smích).“

„Ne, vůbec.“

„Nebaví.“

Pan Karel na rozdíl od všech předchozích respondentů nenachází žádnou oporu ve svém okolí. Nemá rodiče ani žádnou blízkou osobu, se kterou by mohl své problémy řešit. Proto se spoléhá pouze sám na sebe:

„Ne. To asi ne.“

4. Kategorie - "Svět kolem nás"

Pojmy: reakce okolí, lidé, zaměstnání, nezaměstnání, odmítnutí.

Kategorie „svět kolem nás“ vystihuje skutečnost, jak nezaměstnaný vnímá a chápe vlastní realitu ve vztahu k okolnímu světu. Jak vnímá sebe v kontextu okolí a společnosti.

Paní Milena:

Paní Milena v rozhovoru neuvádí žádné negativní zkušenosti ze strany okolí. Intenzivně však vnímá skutečnost, že jí nezaměstnanost přinesla především finanční potíže, neboť nemůže zajistit své děti tak, jak potřebují a jak by si sama přála:

„No omezení finanční.“

Dlouhodobá nezaměstnanost u paní Mileny dosud nenarušila vztahy s rodinou ani s nejbližším okolím:

„Ne, ne. To v žádném případě.“

Nalezení zaměstnání by jí však přineslo obohacení nejen finanční, ale také sociální. Jak na závěr rozhovoru paní Milena uvedla, možnost pracovat by jí mohla přinést možnost navázat sociální kontakty a získávat nové zkušenosti:

„...Že bych se prostě dostala mezi lidi konečně, jo, taky bych poznala něco jinýho, zkušenosti získávala.“

Paní Jitka:

Paní Jitka má při hledání zaměstnání i negativní zkušenosti. Stalo se jí, že byla nepřímo odmítnuta při výkonu zaměstnání a poté také při hledání zaměstnání. Po těchto odmítnutích se necítila dobře.

V rozhovoru popisuje svou zkušenost, kdy byla zaměstnaná ve firmě a vedení se jí snažilo dotlačit k tomu, aby dala výpověď:

„...Pak už jsem si úplně kryla záda, veškerou korespondenci nám vedli třeba přes skype nebo přes maily. Všechno jsem si schovávala, nic jsme nemazala, takže když mě třeba nařkla, že jsem jí něco neřekla, tak jsem ji jenom zkopírovala zprávu, kdy jsem jí to řekla. Ale jednou skutečně jsem to nezvládla, neověřila jsem si jeden termín a nenahlásila jsem klientce, že přijedou ráno montéři a už jeli tam a klienti to nevěděli. Tak jsem udělala chybu nakonec. Když je člověk vystresovanej, tak opravdu udělá.“

S negativní reakcí se paní Jitka setkala taktéž při hledání zaměstnání, kdy byla ze strany zaměstnavatele i přes odpovídající kvalifikaci a splnění všech požadavků opakovaně odmítnuta:

„...pokud jsem teda ještě neměla vybráno a chodila jsem na konkurzy, co jsem si myslela třeba, co bych jako mohla vykonávat zaměstnání, tak když vás potom nepřijmou nebo vám napíšíou, že přijímají lépe vyhovujícího uchazeče, i když víte, že máte na to kvalifikaci nebo jste dokonce překvalifikovaný nebo vám to i řeknou. Řeknou vám: „Paní vás je tady škoda, co tady chcete dělat.“ Tak stejně to člověka zamrzí a pak už si připadá opravdu jak neschopný idiot.“

Pan Pavel:

Pan Pavel byl v minulosti zvyklý vždy pracovat. Proto svou současnou pozici nezaměstnaného vnímá vůči okolnímu světu obzvlášť negativně, neboť pracuje rád, především ve svém oboru zedníka. Tuto práci považuje také za svou zálibu, které se věnuje celý život:

„Tak rád dělám tu práci a je to takový koníček aji prostě. Když práce jde dobře, tak se to velice rádo dělá a jinak.“

„...říkám, já nejsu ten typ, který nechcu dělat, prostě a rád dělám. Radši by sem prostě dělal, než takto nějak tady chodil a kdesi cosi. Zvláště ještě po těch úřadech, když v dnešní době ještě se to tak víc nějak komplikuje.“

Na své současné situaci nevnímá nic pozitivního, právě naopak. Hlavní omezení, které mu nezaměstnanost přinesla je finanční:

„No tak samozřejmě (povzdech) tak není těch peněz v první řadě.“

Jako jediný z respondentů uvádí, že ze strany svého okolí často pociťuje negativní postoj a despekt:

„Tak někteří samozřejmě řeknou, že ať děláme, že nebudeme za vás platit a podobně, takové ty řečičky a to. Tak říkám, tak dobře, mi dejte práci a já půjdu, no.“

Stejně jako paní Jitka i pan Pavel se již několikrát při hledání zaměstnání setkal s negativním postojem a cítil se odmítnutý:

„...Protože kolikrát kde jsem byl, tak vždycky mě jo jo jo, dáme vám vědět ano, ano a to. A stejně se nic neuskutečnilo, no.“

Pan Karel:

Pan Karel vnímá stejně jako všichni předchozí respondenti zásadní problém v nedostatku finančních prostředků, což mu znemožňuje žít normální život:

„Tož že si nemůžu koupit co chcu a nebo prostě někam si zajít, normálně.“

„Finanční problémy hlavně.“

Pan Karel v důsledku své dlouhodobé nezaměstnanosti navazuje sociální kontakty pouze s osobami, které jsou ve stejné situaci jako on:

„Co chodím mezi lidi, tak oni jsou většinou všeci taky nezaměstnaní.“

Stejně jako paní Jitka a pan Pavel i on se setkal při hledání zaměstnání s negativním postojem ze strany zaměstnavatelů. Tuto špatnou pozici vůči zaměstnavatelům pociťuje především v důsledku svého vzdělání, které je pouze základní:

„...A když řeknete v nějaké firmě, že máte jenom rekvalifikační kurz, jako zedník, tak je to zase, že by Vás tam musel někdo, třeba nějaký zedník co je vyučený chvilku hlídat a zaškolit a Prostě na to nemají.“

Postoj pana Karla se po celou dobu rozhovoru jevil zcela rezignovaný, pasivní. Přesto v závěru rozhovoru zmínil naději, že možnost zaměstnání by pro něho znamenala jak zlepšení finanční situace, tak zlepšení zdravotního stavu:

„Tož že bych byl lepší na tom finančně aji možná zdravotně.“

12 SHRNUTÍ

Ve své diplomové práci jsem se zabývala problematikou dlouhodobé nezaměstnanosti. Práce patří mezi základní hodnoty člověka, proto ztráta zaměstnání je pro některé jedince zraňující až traumatizující událost. Jak již bylo zmíněno, dlouhodobá nezaměstnanost negativně ovlivňuje život člověka, jeho společenský status. Proto se nejedná pouze o ekonomický, ale také o vážný sociální problém dnešní doby.

Cílem výzkumu bylo analyzovat a zmapovat dopady dlouhodobé nezaměstnanosti na celkové fungování člověka ve společnosti, a to jak v rovině zdraví, tak v rovině sociálních kontaktů, ekonomické či psychické. Pokusila jsem se kvalitativní analýzou proniknout do světů lidí, kteří se ocitli bez zaměstnání a tento stav u nich přetrvává delší dobu.

První výzkumní otázka hledala odpověď na otázku, jakým způsobem vnímají dlouhodobě nezaměstnaní svou současnou životní situaci.

Postoj paní Mileny k její současné životní situaci se jeví jako smířený, její emoce nejsou nijak vyhoceny a její životní cíle se orientují pouze na zajištění základních životních potřeb. Navenek sice proklamuje určitou naději, avšak v konečném důsledku viní za svou situaci neutěšenou dobu a neochotu ze strany zaměstnavatelů.

Paní Jitka vnímá na rozdíl od paní Mileny svou situaci pozitivněji. Smysl nachází ve vlastních schopnostech a samostudiu. Je u ní zřejmá naděje na zlepšení situace, má jasně stanovený cíl.

Pan Pavel od počátku ctí svou profesi zedníka, kterou také vždy vykonával. Svou práci má velmi rád a přál by si v ní pokračovat. V současné době však těžce nese skutečnost, že ve svém oboru nemůže najít práci. Postoj pana Pavla se jeví negativní, převládají u něho nepříjemné pocity. Pracoval by rád, ale situaci vnímá jako neutěšenou a pomalu ztrácí naději.

Pan Karel svou životní situaci vnímá ze všech dotazovaných respondentů nejhůře. Jeho postoje jsou velmi negativní, na celou situaci již rezignoval. Stejně jako pan Pavel vnímá situaci jako neutěšenou a začíná postrádat smysl, neboť ve stavu nezaměstnaného stále setrvává.

Na základě výsledků výzkumu lze konstatovat, že **jednotliví respondenti se se stavem nezaměstnanosti vyrovnávají různě dle svých adaptačních schopností. Celkově však lze říci, že respondenti vnímají svou současnou životní situaci ve větší míře negativně. Většina respondentů také vnímá svůj současný stav jako daný a nevěří příliš v jeho zlepšení. Většina dotazovaných má také tendenci k externalizaci, stávají se tedy závislími na prostředí, které si sami vytvořili.**

Prostřednictvím druhé výzkumné otázky jsem se snažila zjistit, do jaké míry ovlivnila nezaměstnanost životní styl a návyky dlouhodobě nezaměstnaných.

Paní Milena je samoživitelka a její každodenní režim je určován z velké míry režimem o dětí. Nemá příliš velké ambice, se zaměstnáním má velmi malou zkušenost, a proto svou roli ve společnosti vnímá více z pozice pečující matky tří dětí. Volný čas tráví hledáním zaměstnání, nemá žádné vyhraněné koníčky a zájmy. Paní Milena velmi vnímá skutečnost, že ji nezaměstnanost přinesla především finanční potíže, neboť nemůže svým dětem zajistit vše, co by potřebovaly a chtěly.

Paní Jitka je naopak houževnatá, každou chvíli se snaží maximálně využít. Její denní režim je zaměřen převážně na studium a sebevzdělávání. Volný čas je jediný kladný jev, který ji nezaměstnanost přinesla, neboť má čas na tyto své koníčky. I pro paní Jitku je nezaměstnanost spojená s finančním omezením.

Pan Pavel svůj volný čas tráví prací na zahrádce a relaxací. Rád by však opět pracoval ve své profesi zedníka. Hlavní omezení spatřuje v nedostatku finančních prostředků.

U pana Karla je zjevná rezignace ve všech směrech. Nemá žádné koníčky ani denní režim. Jeho den je naplněn nudou a zahálkou, nemá snahu se vzdělávat. Chybí mu naděje a smysl ve svém dalším osobním růstu a možnosti nalézt zaměstnání. Stejně jako všichni respondenti i on vnímá zásadní problém nezaměstnanosti ve finančních prostředcích, neboť si nemůže zajít do společnosti či zakoupit věci, které by si přál.

Na základě získaných údajů lze tedy konstatovat, že **nezaměstnanost pro všechny respondenty znamená především finanční omezení a tím nenaplnění jejich potřeb. Je také patrné, že s prodlužující se délkou doby nezaměstnanosti dochází k postupné ztrátě aktivity a plnohodnotnému využití volného času.**

Třetí výzkumná otázka měla zjistit, jaké změny nastaly v souvislosti s nezaměstnaností v oblasti sociálních vztahů.

Vztahy s nejbližšími nezaměstnanost u paní Mileny nenarušila. Má oporu především ve své matce a také ve dvou dalších osobách, které jsou jí blízké. Nevnímá ani žádné negativní zkušenosti ze strany okolí. Vzhledem k tomu, že nezná jiný stav než být nezaměstnaná, neboť ve svém životě pracovala pouze dva měsíce, je na situaci zvyklá. Ve vztahu k okolnímu světu tedy svůj stav obhájí péčí o děti a současnou neutěšenou situací.

Paní Jitka je zvyklá spoléhat pouze sama na sebe a své děti, neboť oporu v rodině ani v přátelích nemá. S rodinou se nestýká, nemá žádné přátele a ani její partner ji není životní oporou. Přesto usiluje o to, aby byla pro společnost potřebná. Za významný považuje osobní růst.

U pana Pavla je snaha o zachování společenského postavení taktéž velmi silná. Přeje si zůstat u své profese zedníka a svůj volný čas se snaží využívat smysluplně. Lidskou oporu nalézá ve své rodině a přítelkyni. Mrzí ho, jak ho společnost vnímá, neboť od okolí cítí často negativní postoj a despekt.

Pan Karel nemá oporu ve svém okolí ani v rodině, spoléhá pouze sám na sebe. Má tendenci stýkat se ve svém okolí s lidmi, kteří jsou ve stejně sociální situaci jako on. Vůči okolní společnosti se tedy vymezuje.

Na základě výsledků výzkumu lze konstatovat, že **ne všichni respondenti mají v této obtížné životní situaci oporu v rodině a ve svém okolí. Často se totiž nemůžou ve své rodině na nikoho spolehnout. Tato skutečnost však působí jako motivační síla k tomu, aby nacházeli zdroje v sobě samotných a spoléhali se pouze na své vlastní schopnosti.**

Čtvrtá výzkumná otázka měla objasnit, jak dlouhodobě nezaměstnaní vidí svou budoucnost.

Paní Milena nemá potřebu se vzdělávat a pracovat na sobě, aby se v budoucnu její situace zlepšila. Spíše setrvává ve svém dlouhodobém stavu a není schopna jej změnit. Práce by však pro ni znamenala jak finanční obohacení, tak i sociální, neboť by mohla navázat sociální kontakty a získávat nové zkušenosti.

Paní Jitka na sobě intenzivně pracuje a nepřipouští možnost, že v budoucnu nebude zaměstnaná. Má jasně vytyčený cíl, vykonává rekvalifikační kurz nutný pro výkon budoucí profese. Věří ve zlepšení své situace.

Pan Pavel má mnohaleté zkušenosti ve své profesi zedníka a tuto práci by v budoucnu opět rád vykonával. Práce by pro něho znamenala radost a plnohodnotné využití času. Vzhledem k neutěšené ekonomické situaci však pomalu ztrácí naději.

Pan Karel na svou situaci zcela rezignoval, propadl pasivitě a nezájmu svou situaci řešit. Dlouhodobý stav nezaměstnanosti způsobil psychické onemocnění, proto je pan Karel nucen navštěvovat odborníka a užívat léky na depresi. Do budoucna nevěří, že se jeho situace změní. Přesto by práce pro něho znamenala zlepšení finanční i zdravotní situace.

Na základě získaných údajů lze konstatovat, že **u všech respondentů se objevuje především touha po lepším životě, kterého však z různých důvodů nejsou schopni dosáhnout. Jejich možnosti jsou značně omezeny dosaženým vzděláním, rodinným zázemím a také opakovanými neúspěchy při hledání zaměstnání.**

Z výsledků výzkumu tedy vyplývá, že dlouhodobá nezaměstnanost má negativní dopad na život člověka, a to jak v rovině zdraví, tak v rovině sociálních kontaktů, ekonomické či psychické.

Ze získaných údajů je patrné, že všichni respondenti vnímají stav nezaměstnanosti negativně. Nezaměstnanost pro ně znamená především finanční omezení a s tím související nenaplnění jejich potřeb. Postupně s prodlužující se délkou nezaměstnanosti dochází také ke ztrátě aktivity a smysluplnému využití volného času. Ve své složité situaci se mnohdy musí spolehnout pouze sami na sebe a své schopnosti, neboť nemají oporu v rodině a ve svém okolí. Dlouhodobá nezaměstnanost se také odrazila na zdravotním stavu některých respondentů.

Z výsledků výzkumu je také zřejmé, že problémy s nalezením zaměstnání se snaží respondenti nalézat především ve vnějších okolnostech, nikoliv v sobě samých. Vinu tedy přičítají systému, špatné době, ekonomické situaci apod. Těmto vnějším vlivům postupně nezaměstnaní začínají věřit natolik, že si z nich paradoxně vytvářejí pomyslnou jistotu a oporu pro ospravedlnění svého nelehkého života. Ulpívají tak na své stereotypní argumentaci a dostávají se do začarovaného kruhu naučené bezmocnosti.

Výsledky výzkumu v konfrontaci s poznatky z odborné literatury zabývající se nezaměstnaností také potvrdily názory publikované v prostudované odborné literatuře. Na základě výsledků výzkumu tak nelze než souhlasit s tím, že nezaměstnanost pro člověka představuje ekonomický i sociální problém a nepříznivě ovlivňuje jeho život, a to ve všech směrech.

12.1 Využití výsledků výzkumu a návrhy pro praxi

Na základě získaných výsledků výzkumu a také na základě svých zkušeností a poznatků z praxe, doporučuji několik opatření, které by mohly přispět k řešení tohoto závažného problému:

- podporovat vytváření nových pracovních pozic pro osoby dlouhodobě nezaměstnané z prostředků aktivní politiky zaměstnanosti a to i na zkrácený pracovní úvazek, který je vhodný především pro matky s malými dětmi či pro starší osoby.
- zvýšit informovanost zaměstnavatelských subjektů o možnosti získání finančních dotací za účelem vytváření nových pracovních míst pro osoby dlouhodobě vedené v evidenci úřadu práce a více zaměstnavatele k přijetí těchto osob motivovat a spolupracovat s nimi.
- věnovat větší pozornost rekvalifikacím, které by měly přispět k lepšímu postavení dlouhodobě nezaměstnaných na trhu práce. Rekvalifikace by měly být více spojeny s konkrétními pracovními místy, na které by byli po jejich absolvování dlouhodobě nezaměstnaní umisťováni.
- usilovněji pracovat s dlouhodobě nezaměstnanými s ohledem na jejich individuální charakteristiku, sledovat všechny rizikové faktory, které jim ztěžují situaci při hledání nového zaměstnání.
- věnovat pozornost dlouhodobě nezaměstnaným rodinám s nezaopatřenými dětmi za účelem snížení rizika přebírání tohoto negativního vzorce chování. Dětem by měla být věnována zvýšená péče ze strany poradců základních škol při volbě vhodného učebního či studijního oboru.

- pomocí motivačních kurzů pod vedením odborných pracovníků více osoby dlouhodobě nezaměstnané motivovat k aktivnímu postoji při řešení problémů, které jsou s touto obtížnou životní situací spojeny.
- věnovat pozornost prevenci dlouhodobé nezaměstnanosti a to pomocí intenzivnější péče o krátkodobě nezaměstnané ze strany zprostředkovatelů na úřadě práce a snažit se jim více pomáhat při hledání nového vhodného zaměstnání.

ZÁVĚR

V diplomové práci na téma „Dlouhodobá nezaměstnanost a její dopad na život člověka“ jsem se zabývala definováním nezaměstnanosti, popisuji její typy a příčiny a celkovou problematiku tohoto jevu vůbec.

Nezaměstnanost se stala bezpochyby součástí života naší společnosti. Nejedná se pouze o problém ekonomický ve spojitosti se zvýšenými nároky na státní rozpočet, na sociální služby či zdravotnictví. Z mého pohledu je to především vážný sociální problém, který velmi zásadním způsobem ovlivňuje postavení jedince ve společnosti a jeho sociální jednání.

Vzhledem k tomu, že pracuji jako referentka nepojistných sociálních dávek na Úřadě práce v Bystřici pod Hostýnem a zajišťuji agendu dávek pomoci v hmotné nouzi, kde jedna z podmínek nároku na dávku je evidence v evidenci uchazečů o zaměstnání úřadu práce, jsem v každodenním kontaktu s nezaměstnanými. Mám tedy možnost sledovat jak nezaměstnanost na člověka působí, jaké má nezaměstnanost negativní dopady na život jedince, na jeho osobnost. Především pak dlouhodobá nezaměstnanost uvádí nezaměstnané do nepříznivých životních podmínek, které pro ně mohou znamenat riziko sociálního vyloučení.

Dlouhodobá nezaměstnanost má negativní dopad jak na finanční situaci jedince, tak i na jeho životní styl, psychiku a rozvoj osobnosti. Postupně také dochází ke ztrátě pracovních návyků a ve spojitosti s opakovaným neúspěchem při hledání nového zaměstnání dochází i ke ztrátě motivace k další aktivitě. Dlouhodobá nezaměstnanost má za následek i odcizení se od platných norem a hodnot ve společnosti a tím vede k výskytu sociálně patologických jevů jako je alkoholismus, kriminalita či drogová závislost.

Období nezaměstnanosti je velmi složité a každý jedinec se s touhou obtížnou životní situací vyrovnává různě podle svých individuálních schopností. Někdo tuto situaci zvládá lépe, někdo zase s velkými obtížemi.

Za dobu své jedenáctileté praxe jsem se však setkala i s jedinci, kteří si sami zvolili být existenčně závislí na jiných příjmech než na příjmech plynoucích z výdělečné činnosti, především na různých sociálních dávkách. Těmto jedincům životní styl „nezaměstnaný“ naprosto vyhovuje, jsou spokojeni se svým způsobem života a nesnaží se ho změnit. Domnívám se, že k tomu nedílnou součástí přispívají i zákonná opatření ze strany státu,

především pak sociální reforma, která proběhla k 01.01.2012, kterou nepovažuji za efektivní v boji s nezaměstnaností.

Za závažný problém také považuji dlouhodobou nezaměstnanost v rodinách s dětmi, neboť dětem nejsou předávány aktivní životní postoje a u dětí pak dochází v procesu socializace k přebírání negativních vzorců chování, k adaptaci na život bez pracovní aktivity. Těmto rodinám by měla být věnována zvýšená pozornost, aby se zabránilo tomuto přenosu a docházelo tak k budování zdravého životního stylu u dětí a tím se do budoucna přispělo i ke snížení nezaměstnanosti.

Výše uvedené skutečnosti jen potvrzují, že nezaměstnanost je opravdu vážný sociální i ekonomický problém, který by neměl být ze strany společnosti ani ze strany státu přehlížen či podceňován. Proto nejen společnost, ale hlavně účinná politika státu by měla přispět k řešení nezaměstnanosti.

Dle mého názoru především vytváření nových pracovních příležitostí pro opětovné zařazení dlouhodobě nezaměstnaných na trh práce může přispět k prosperitě naší společnosti. Práce představuje, na rozdíl od pobírání různých sociálních dávek, významný přínos pro ekonomiku našeho státu.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] BROŽOVÁ, Dagmar, 2003. *Společenské souvislosti trhu práce*. Praha: Slon. ISBN 80-86429-16-4.
- [2] BUCHTOVÁ, Božena et al., 2002. *Nezaměstnanost: psychologický, ekonomický a sociální problém*. Praha: Grada. ISBN 80-247-9006-8.
- [3] BUCHTOVÁ, Božena et al., 2000. *Psychologické a medicínské aspekty nezaměstnanosti*. Brno, Masarykova univerzita v Brně. ISBN 80-210-2425-9.
- [4] BUCHTOVÁ, Božena et al., 2004. *Psychologie a nezaměstnanost, zkušenosti z praxe*. Brno: Masarykova univerzita v Brně. ISBN 80-210-3457-2.
- [5] HENDL, Jan, 2008. *Kvalitativní výzkum*. Vyd. 2. Praha: Portál. ISBN 978-80-7368-485-4.
- [6] HORA, Ondřej, 2008. *Strategie dlouhodobě nezaměstnaných (souhrnná zpráva z výzkumu)*. Praha, Výzkumný ústav práce a sociálních věcí. ISBN 978-80-87007-98-3.
- [7] JAHODA, Marie, 1982 cit. podle MAREŠ, Petr, 2002. *Nezaměstnanost jako sociální problém*. Vyd. 3. Praha: Slon. ISBN 80-86429-08-3.
- [8] JAHODA, Marie, 1982. *Employment and unemployment: a social-psychological analysis*. Vyd. 2. Cambridge: Cambridge university Press. ISBN 0 521 24294 0.
- [9] KOTÝNKOVÁ, Magdalena a Otakar NĚMEC, 2003. *Lidské zdroje na trhu práce*. Praha: Professional Publishing. ISBN 80-86419-48-7.
- [10] KREBS, Vojtěch a kol., 2007. *Sociální politika*. Vyd. 4. Praha: Aspi. ISBN 978-80-7357-276-1.
- [11] MAREŠ, Petr, 2002. *Nezaměstnanost jako sociální problém*. Vyd. 3. Praha: Slon. ISBN 80-86429-08-3.
- [12] MATOUŠEK, Oldřich a kol., 2005. *Sociální práce v praxi*. Praha: Portál. ISBN 80-7367-002-X.
- [13] MATOUŠEK, Oldřich a kol., 2007. *Sociální služby*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-310-9.

- [14] MATOUŠEK, Oldřich a kol., 2007. *Základy sociální práce*. Vyd. 2. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-331-4.
- [15] MIOVSKÝ, Michal, 2006. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada Publishing. ISBN 80-247-1362-4.
- [16] SEKOT, Aleš, 2008. *Sociologické problémy společnosti*. Brno: Rašínova vysoká škola. ISBN 978-80-87001-11-0.
- [17] SEKOT, Aleš, 2006. *Sociologie v kostce*. Vyd. 3. Brno: Paido. ISBN 80-7315-126-X.
- [18] SIEGEL, Zbyněk, 2003. *Jak hledat a najít zaměstnání*. Praha: Grada Publishing. ISBN 80-247-0612-1.
- [19] SIROVATKA, Tomáš a Ivo ŘEZNIČEK, 1995. *Dlouhodobá nezaměstnanost a záchranná sociální síť*. Brno: Masarykova univerzita Brno. ISBN 80-210-1246-3.
- [20] STRAUSS, Anselm a Juliet CORBINOVÁ, 1999. *Základy kvalitativního výzkumu*. Boskovice: Nakladatelství Albert. ISBN 80-85834-60-X.
- [21] ŠVAŘÍČEK, Roman, Klára ŠEĐOVÁ a kol., 2007. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-313-0.
- [22] ŠVEC, Vlastimil a Karla HRBÁČKOVÁ, 2007. *Průvodce metodologií pedagogického výzkumu*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně. ISBN 978-80-7318-547-3.
- [23] TRHLÍKOVÁ, Jana, Helena ÚLOVCOVÁ a Jiří VOJTĚCH, 2006. *Sociální aspekty dlouhodobé nezaměstnanosti mladých lidí s nízkou úrovní vzdělání*. Praha: Národní ústav odborného vzdělávání. ISBN 80-85118-98-X.
- [24] TYPOVSKÁ, Ludmila, Jitka SKOPALOVÁ a Miroslav DOPITA, 2000. *Vybrané problémy současné společnosti*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 80-244-0148-7.
- [25] VÁCLAVÍKOVÁ, Anna, Helena KOLIBOVÁ a Alina KUBICOVÁ, 2009. *Problematika trhu práce a politiky zaměstnanosti*. Opava: Optys. ISBN 978-80-85819-76-2.

- [26] VÁGNEROVÁ, Marie, 2008. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Vyd. 4. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-414-4.
- [27] VODÁČKOVÁ, Daniela a kol., 2007. *Krizová intervence*. Vyd. 2. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-342-0.
- [28] VÝROST, Jozef a Ivan SLAMĚNÍK, 1997. *Sociální psychologie*. Praha: ISV – nakladatelství. ISBN 80-85866-20-X.

Internetové zdroje:

- [29] *Statistiky nezaměstnanosti* [online databáze]. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, 2012 [cit. 2012-04-04]. Dostupné z: <http://portal.mpsv.cz/sz/stat/nz/mes/>
- [30] *Zákon o zaměstnanosti* [online databáze]. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2012 [cit. 2012-03-15]. Dostupné z: http://portal.mpsv.cz/sz/obecne/prav_predpisy/akt_zneni/zakon_c._435-2004_sb.pdf/

Legislativní normy:

- [31] Zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

HDP Hrubý domácí produkt

MPSV Ministerstvo práce a sociálních věcí

ZPS Změna pracovní schopnosti

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Otázky k rozhovoru

Příloha P II: Rozhovor s paní Milenou

Příloha P III: Rozhovor s paní Jitkou

Příloha P IV: Rozhovor s panem Pavlem

Příloha P V: Rozhovor s panem Karlem

PŘÍLOHA P I: OTÁZKY K ROZHOVORU

I. KONTEXTOVÉ OTÁZKY:

- Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?
- Jaké povolání jste před evidencí na úřadě práce vykonával(-a) a jak dlouho?
- Co bylo příčinou toho, že jste se ocitl(-a) bez zaměstnání?
- Jak jste byl(-a) ze strany zaměstnavatele informován(-a) o Vašem propuštění?
- Jaké pocity převládaly ve chvíli, když jste se dozvěděl(-a) o Vašem propuštění?
- Jak dlouho jste bez práce?
- Jak se díváte na situaci, ve které se nyní nacházíte?

II. OTÁZKY ORIENTOVANÉ NA OBDOBÍ PO ZTRÁTĚ PRÁCE:

- Jaký je Váš současný denní režim?
- Jak nyní trávíte svůj volný čas?
- Nacházíte na své současné situaci něco pozitivního?
- Jaké omezení Vám nezaměstnanost přinesla?
- Jaké negativní dopady má nezaměstnanost na Váš životní styl?
- Můžete se v této nelehké situaci spolehnout na něčí podporu?
- Jak se změnil vztahy s Vašimi nejbližšími?
- Jaký postoj k Vaši situaci zaujímá okolí?
- Jak se s neúspěchem při hledání zaměstnání vyrovnáváte?
- Jaký vliv má nezaměstnanost na Vaše zdraví?
- Jak ovlivnil současný stav nezaměstnanosti Vaše sebevědomí?

III. OTÁZKY ORIENTOVANÉ NA BUDOUCNOST:

- Kde se dozvídáte o nových pracovních místech?

- Jaké povolání byste chtěl(-a) vykonávat?
- Jakým způsobem si udržujete nebo rozšiřujete své znalosti a schopnosti?
- Myslíte si, že by Vám byl rekvalifikační kurz mohl pomoci při hledání nového zaměstnání?
- Co by pro Vás znamenalo opět začít pracovat?

PŘÍLOHA P II: ROZHOVOR S PANÍ MILENOU

Tazatelka: Chci Vás jenom ujistit, že všechno co si tady řekneme, zůstane mezi námi a informace, které mi poskytnete použiji pro diplomovou práci, ve které uvedu pouze Vaše křestní jméno, jinak nebude patrné, že jde o Vaši osobu.

Můžeme začít?

p. Milena: *Jo.*

T.: Ze začátku jestli byste mi řekla něco o sobě?

p. Milena: *Jmenuju se Milena, pocházím z Bystřice, teď momentálně su na mateřské, mateřskou nemám, ale jako přídavky na děti. Starám se o děti, o tři a sháním si práci, která se mi teda nedaří zatím sehnat, protože teď je to s prací všelijaký.*

T.: Kolik máte roků?

p. Milena: *30 roků mám.*

T.: Jste svobodná?

p. Milena: *Svobodná.*

T.: A bydlíte?

p. Milena: *Bydlím v Bystřici pod Hostýnem, v městském bytě.*

T.: Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

p. Milena: *Su vyučená, tříletý obor cukrářské práce.*

T.: Teď jste tedy vedená na úřadě práce?

p. Milena: *Ano, teď su vedená na úřadě práce.*

T.: A jaké povolání jste před evidenci na úřadě práce vykonávala?

p. Milena: *Dělala jsem v TONetovce 2 měsíce v roce 2008, jenomže ze zdravotním důvodů jsem musela z tama odejít.*

T.: Takže pracovní poměr byl ukončen z Vaší strany?

p. Milena: *Ano, ano, z moji strany. Po zdravotní stránce.*

T.: Věděla jste co máte dělat po ukončení pracovního poměru?

p. Milena: *Ano, šla jsem k doktorovi, pan doktor mi dal potvrzení, potvrzení jsem musela odevzdat do TONetovky, tam teda byli neradi, že mě propustili, ale museli, že jsem měla velké problémy no a od té doby vlastně jsem na úřadě práce.*

T.: A jak se díváte na situaci, ve které se nacházíte? Jak ji vnímáte?

p. Milena: *Vnímám ji tak, že ... jak bych to řekla, že prostě to je složité, kór v dnešní době, ale prostě člověk se musí snažit a bojovat.*

T.: Jaký máš Váš den režim?

p. Milena: *Ráno vstanu, děti umeju, zavedu do školy, rozvedu je, idu se podívat na internet, jestli třeba není někde práce, protože chodím aji na internet se dívat, na pracák jak jsou ty tabulky vyznačeny. No a potom přijdu dom, podělám si, něco uklidím, a potom zase pro děti, k babičce, a večer vlastně, že dětem večeři, umeju a jdou spinkat.*

T.: A jak trávíte svůj volný čas, který máte? Mezi tím, co pečujete o děti, tak určitě nějaký ten volný čas máte. Tak jak ho trávíte?

p. Milena: *Pracovně.*

T.: Nemáte žádné koníčky?

p. Milena: *Tak koníčky, tak jako čtu nebo sem tam když mám volno se opravdu podívám na televizu, ale málo. Jinak na televizu nemám čas.*

T.: Nacházíte na své situaci něco pozitivního?

p. Milena: *Tak pozitivního pozitivní to je, že su ráda, že mám tady ten hezký byt a že prostě mám kde složit hlavu.*

T.: A nějaké omezení přinesla Vám nezaměstnanost?

p. Milena: *No omezení finanční. I když se teda jako snažím, ale jak říkám TONetovka i Kovona propouští. Snažím se kdekoliv.*

T.: Takže nejvíce spatřujete negativní dopad ve finančních prostředcích.

p. Milena: *Ano, ano.*

T.: Můžete se v této nelehké situaci na někoho spolehnout? Máte něčí podporu?

p. Milena: *No to mám.*

T.: A kdo Vám nejvíc pomáhá nebo na koho se můžete spolehnout?

p. Milena: *Spolehnout jsem se mohla, což děkuju, paní Malénkové, moji mamince, ta mi taky podržela a ještě taky paní Králová.*

T.: A změnily se nějak ty vztahy mezi těma Vašima nejbližšíma v době nezaměstnanosti? S maminkou? Je Vám to třeba nějak vyčítáno?

p. Milena: *Ne, ne. To v žádném případě.*

T.: Podporují Vás, pomáhají.

p. Milena: *Jo. Akorát maminka ta mi vždycky říká, že mužský má jít, že když mám mužskýho, tak ať jde do práce.*

T.: A jak se s neúspěchem při hledání zaměstnání vyrovnáváte?

p. Milena: *Tak spíš to беру podle té doby, že jaká ta doba, že jaké jsou ty podmínky, takže celkem si ..., jako šťve mě to, že ta práce není, protože bych si tím pádem bych přilepšila a pomohla bych tím sobě, ale nejen sobě, ale hlavně dětem. Kterí potřebujou to a ono a není to fakt dneska jednoduchý.*

T.: A má nezaměstnanost nějaký vliv na Vaše zdraví? Projevilo se to nějak?

p. Milena: *Ne, to v žádném případě. Akorát, že říkám, že mě to mrzí, prostě kvůli těm dětem, jako trápím se, to je pravda, ale to i skrz tu finanční situaci. Jaká je.*

T.: Ovlivnila nezaměstnanost nějak Vaše sebevědomí při hledání zaměstnání? Věříte si méně?

p. Milena: *Ne, myslím si, že je to tak stejný.*

T.: A kde se dozvídáte o nových pracovních místech? Kde hledáte?

p. Milena: *Hledám na internetu, v okolí, jenomže to je bohužel Praha, Olomouc, Přerov a ještě jinde. No a teď jsem se dozvěděla, že by potřebovali do Březiny, jako vykládat zboží a nakládat, jenomže jedná se o Rakousko, Německo a Slovensko. Což jako teda pro mě je jako ...*

T.: Si nemůžete dovolit.

p. Milena: *No mohla bych, ale maminka by se musela postarat o ty děti, jenomže to je takový. No (povzdech)*

T.: No a hledáte si práci jen ve svém oboru nebo by jste dělala cokoli?

p. Milena: *Cokoli. Mě to nevadí. Já jsem se dokonce hlásila i na stavbu. Známi by mě vzal, ale řekl, že prostě to nejde, že nemíní potom aby rodině zvěstovat to, že se mi něco stalo.*

T.: A jaké povolání byste chtěla vykonávat? Máte nějakou představu?

p. Milena: *Představu ... tož ... to je jakoukoliv práci.*

T.: Vzala byste cokoliv?

p. Milena: *Cokoliv, ano.*

T.: A jakým způsobem si udržujete své znalosti a schopnosti?

p. Milena: *(zaváhání)*

T.: Vzděláváte se nějak dále?

p. Milena: *Tož ted'kom co sem četla knížku o filozofii, od maminky teda, protože přes maminku takhle, protože je to dost zajímavá kniha a potom tak přes televizi, různý zábavný ty pořady.*

T.: Takže spíše sledujete televizi?

p. Milena: *No spíše dokument, dokumenty tam chodijou zajímavý a to.*

T.: A nějaké samostudium?

p. Milena: *Samostudium to ne.*

T.: A myslíte si, že by Vám rekvalifikační kurz pomohl při hledání nového zaměstnání?

p. Milena: *No právě já jsem měla zájem dělat rekvalifikaci, chtěla jsem si dělat jak jsem si vlastně dodělala rekvalifikaci na tom počítači, jak jsem dělala, tak jsem si chtěla udělat rekvalifikaci na ten svářecký kurz. No a jenomže mi bylo řečeno, že v Kovoně by mě tam jako vzali, ale potřebovali hned. Takže by jako potřebovali hlavně potvrzení, že do té práce hned nastoupím, že jinak ten rekvalifikační kurz neplatil, že jenom tehdy, pokud je stoprocentní, že do té práce nastoupím.*

T.: A o nějakém jiném rekvalifikačním kurzu, který by byl spíše pro Vás než svářecký kurz?

p. Milena: *Tož jako přemýšlela jsem, že bych si udělala. Jako tenkrát jsem chtěla jít na hotelovou školu, která mi teda jako nevyšla. Šla jsem teda na ty cukrářské práce. I jako to by bylo dobrý – servírka. Cokoliv, říkám cokoliv. I servírka.*

T.: Co by pro Vás znamenalo opět začít pracovat?

p. Milena: *Co by znamenalo? Že bych se prostě dostala mezi lidi konečně, jo, taky bych poznala něco jinýho, zkušenosti získávala.*

T.: A nějaká finanční motivace?

p. Milena: *No a finanční, to samozřejmě, to je nejdůležitější, v dnešní době.*

T.: Tak jo, tak Vám děkuji za rozhovor.

PŘÍLOHA P III: ROZHOVOR S PANÍ JITKOU

Před zahájením rozhovoru byl respondent seznámen s problematikou, které se diplomová práce věnuje a byl ujistěn, že veškeré informace získané rozhovorem budou použity výhradně pro účely diplomové práce.

Tazatel: Takže můžete mi nejdříve říct něco o sobě?

p. Jitka: *No tak se jmenuju Jitka, mám dvě děti, syn bude mít v červnu 18 let, dcera má 20 let. Syn studuje na COPTu v druhém ročníku elektrotechniku a dcera je vystudovaná. Bohužel se ji nepovedla ta maturita, takže v červnu jde na opravku. No a potom by chtěla někam do školky, protože chce dělat vlastně učitelku v mateřské školce. Pokud se to nepodaří jako doted', jako že by ju někde vzali, tak půjde taky tam. To jsou taky děti. Takže tak.*

T.: Jaké je vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

p. Jitka: *Tak mám maturitu, teďka státní už.*

T.: A jaké povolání jste před evidencí na úřadě práce vykonávala?

p. Jitka: *Hm, tak když jsem byla mladší, tak já jsem vyučená prodavačka. Když jsem byla mladší, tak jsem dělala dělnická povolání. Protože jsem musela být v místě, tak člověk musí vzít opravdu všechno, aby byl u dětí. Takže tak. No a když byly děti tak nejmenší, asi tak od těch jejich deseti let, prostě pořád obchoduju, jsem obchodník.*

T.: A Vaše vyloženě poslední nějaké zaměstnání než jste se šla zaevidovat naposledy na úřad práce?

p. Jitka: *Tak to jsem dělala obchodního zástupce. Vlastně tady jsem vedla pobočku fi Malina Rudolf, plastová okna a dveře.*

T.: A jak dlouho?

p. Jitka: *2 roky.*

T.: A co bylo příčinou toho, že jste se ocitla bez zaměstnání? Vám tam skončila smlouva?

p. Jitka: *Ne, ne, ne. Já jsem dala výpověď sama, protože paní šéfová mě chtěla vyštípat. Tak se jí to podařilo. Chtěla tam docpat svoji neteř. Podařilo se jí to. Pak už jsem si úplně kryla záda, veškerou korespondenci nám vedli třeba přes skype nebo přes maily. Všechno jsem si schovávala, nic jsem nemazala, takže když mě třeba nařkla, že jsem jí něco neřekla,*

tak jsem ji jenom zkopírovala zprávu, kdy jsem jí to řekla. Ale jednou skutečně jsem to nezvládla, neověřila jsem si jeden termín a nenahlásila jsem klientce, že přijedou ráno montéři a už jeli tam a klienti to nevěděli. Tak jsem udělala chybu nakonec. Když je člověk vystresovanej tak opravdu udělá.

T.: Takže ta výpověď byla z Vaší strany nebo ze strany zaměstnavatele?

p. Jitka: *Z mojí strany. Nemusím si nechat líbit všechno.*

T.: A věděla jste co máte dělat po propuštění, po ukončení toho pracovního poměru? Věděla jste, že máte jít na úřad práce se zaevidovat?

p. Jitka: *Jo, věděla.*

T.: Jak dlouho jste bez práce?

p. Jitka: *No v tom červnu to budou dva roky, 01.06.*

T.: Jak se díváte na situaci, ve které se nacházíte? Jak ji vnímáte?

p. Jitka: *No tak momentálně je to katastrofa, ale už se to blíží, doufám teda, ke zdárnému konci. Protože jdu jedním směrem a nehledám nic jiného. Prostě dělat na tom Javorníku.*

T.: Jaký je Váš současný denní režim?

p. Jitka: *Denní režim ... no tak ráno vstanu, uklidím tady, něco teda uvařím. Ale já moc nevařím. To spíš dcera. No já teďka dělám ty stránky, takže já jsem pořád u počítače a momentálně jsem ještě nastoupila na ten kurz, což se vlastně zintenzivní, jsou tam vlastně jenom dva dny volna.*

T.: A volný čas, máte nějaký? Jak ho trávíte?

p. Jitka: *Spím. To je v noci (smích).*

T.: Nějaké koníčky?

p. Jitka: *No, počítač. Počítač, studium.*

T.: A nacházíte na své současné situaci něco pozitivního?

p. Jitka: *Jo, protože mám čas na to studium.*

T.: A nějaké omezení Vám nezaměstnanost přinesla?

p. Jitka: *Veškerá jiná co se týče finančních záležitostí.*

T.: A jaké ještě negativní dopady spatřujete?

p. Jitka: *No tak negativní dopady ...pokud jsem teda ještě neměla vybráno a chodila jsem na konkurzy, co jsem si myslela třeba, co bych jako mohla vykonávat zaměstnání, tak když vás potom nepřijmou nebo vám napíšíou, že přijímají lépe vyhovujícího uchazeče, i když víte, že máte na to kvalifikaci nebo jste dokonce překvalifikovaný nebo vám to i řeknou. Řeknou vám: „Paní vás je tady škoda, co tady chcete dělat“. Tak stejně to člověka zamrzí a pak už si připadá opravdu jak neschopný idiot.*

T.: Můžete se v této nelehké situaci na někoho spolehnout? Máte někdy podporu?

p. Jitka: *Ne, jenom sama na sebe. Ale tak jako děti, když potřebuju, tak udělají, že. Já nemám žádné známé právě že. S rodinou se nestýkám, rodiče už nežijou, takže já jsem úplně jako sama. Sama s dětma, když to tak vezmu. No mám toho přítele, ale tam jsou spíš ještě větší komplikace než nějaká pomoc.*

T.: Jak se s neúspěchem při hledání zaměstnání vyrovnáváte?

p. Jitka: *Tak určitě to zamrzí, člověk má občas nějakou depku nebo tak, ale ale tak musí jít dál. Tak životní můj postoj je optimismus, takže já z toho velkou vědu nedělám. Teda.*

T.: Jaký vliv má nezaměstnanost na Vaše zdraví? Projevilo se to nějak? Zhoršil se Vám zdravotní stav?

p. Jitka: *Ne, mě zlepšil. Protože fakt jsem opravdu jako měla dvě tři práce dohromady, nebo tam jsem byla od rána do večera. Nebo potom škola, honem přesun někde na doučování. Takže domů jsem se chodila vyspat prakticky. A když jsem třeba dělala ty dělnický povolání nebo pojišťovák, opravdu se chodíte domů jenom vyspat. Nemáte žádný život. Takže teď volím takový zaměstnání, abych měla i čas.*

T.: Jak ovlivnila nezaměstnanost nějak Vaše sebevědomí?

p. Jitka: *Ne (smích).*

T.: Kde se dozvídáte o nových pracovních místech?

p. Jitka: *Tak já mám internet, tak leda na internetu. A občas taky mi někdo něco řekne ve městě nebo tak, kde něco je.*

T.: Takže teď hledáte práci v jakém oboru?

p. Jitka: *Takže teď vlastně jako sociální pracovník, jako vychovatelka na ÚSP Javorník.*

T.: Jakým způsobem si udržuje své znalosti a schopnosti?

p. Jitka: *Já si je pořád rozšiřuju, já si je neudržuju. Já pořád studuju dál a dál.*

T.: Myslíte si, že by Vám rekvalifikační kurz mohl nějak pomoci při hledání nového zaměstnání?

p. Jitka: *Určitě ano. Teďka momentálně vykonávám na post sociálního pracovníka, tak jelikož je to jedna z podmínek přijetí do práce.*

T.: Takže vykonáváte teďka zrovna?

p. Jitka: *Ano.*

T.: A co by pro Vás znamenalo začít opět pracovat?

p. Jitka: *Tak jednak bych se velice uklidnila, jo, přidalo by mi to na sebejistotě, radosti ze života a prostě ten denní režim. Někdo to neuznává, ale já si myslím, že je to nezbytně nutné, protože ke zdravému zdárnému vývoji jedince všeobecně vůbec je nutné mít nějaké pravidla a nějaký režim.*

T.: Tak vám děkuji. To je všechno.

PŘÍLOHA P IV: ROZHOVOR S PANEM PAVLEM

Tazatelka: Chci Vás jenom ujistit, že veškeré informace, které mi tady sdělíte, budou použity výhradně pro diplomovou práci, ve které uvedu pouze Vaše křestní jméno, aby nebylo patrné, že jde o Vaši osobu.

Takže ze začátku jestli byste mi mohl říct něco o Vaší osobě?

p. Pavel: *Jmenuji se Pavel, je mi 50 let, jsem ženatý, mám dvě děti, jedno ve vlastní péči, bydlí se mnou a druhý bydlí s paní, oba dva jsou už ... nebo ten je školák a ten už je výdělečně činný co bydlí s paní. Nezaměstnaný su od podzimu letošního roku a předtím jsem také byl přes zimu, protože jsem dělal svou profesi pouze co se dá dělat v letním období.*

T: Že Vám skáču do řeči, říkal jste, že jste ženatý. S manželkou teda nežijete?

p. Pavel: *Ne, nebydlím, nebydlím. Já bydlím ve svém bytě a ona bydlí teda v nějakém ještě v tom spolu co také máme, ale ...*

T: Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

p. Pavel: *Su vyučený zedník.*

T: A jaké povolání jste před evidencí na úřadě práce vykonával naposledy?

p. Pavel: *Zednickou pořád no. Jedině zednickou.*

T: A jak dlouho jste v té firmě pracoval?

p. Pavel: *Tak to jsem dělal předtím ..*

T: Než jste šel teďka naposledy na úřad práce ...

p. Pavel: *Tak to jsem dělal ve firmě AZO Rusava.*

T: A jak dlouho?

p. Pavel: *No to byly ty tři měsíce nějak přes to léto.*

T: Ano.

p. Pavel: *A předtím právě jsem dělal na soukromo a ještě a taky jsem byl právě přes tu zimu vlastně na pracovním úřadě ještě. A předtím co jsem dělal na taky soukromo, jenom dělával.*

T: Takže jako osoba samostatně výdělečně činná.

p. Pavel: *Výdělečně činná, ano.*

T: Co bylo příčinou toho, že jste se ocitl bez zaměstnání? Že jste v tom AZU skončil? To jste měl na dobu určitou?

p. Pavel: *Ano, na určitou dobu to tam bylo, ano.*

T: Jenom na ty tři měsíce?

p. Pavel: *To jsem počítal, že je to delší doba, ale tak Je naděje, že nějaké zaměstnání teďka ještě najdu a že budu moc pracovat.*

T: Takže vlastně pracovní poměr byl ukončen dá se říct po skončení sjednané smlouvy.

p. Pavel: *Ano, ano.*

T: A jaké pocity u Vás převládaly, když ten pracovní poměr ukončil?

p. Pavel: *Tak byl jsem z toho nešťastný. Nejsu žádný nějaký ten, že bych nechtěl pracovat. Ale mrzí mě to, že musím chodit tady po nějakých úřadech a to všechno vyřizování a tak. Radši by sem byl jako zaměstnanec.*

T: Jak dlouho jste bez práce?

p. Pavel: *Tak od toho podzimu.*

T: Od podzimu dvatisíce..?

p. Pavel: *Od podzimu 2011.*

T: A který měsíc, nevíte přesně?

p. Pavel: *Říjen.*

T: A jak se díváte na situaci, ve které se nacházíte? Jak ji vnímáte?

p. Pavel: *No tak nic nového nám to asi nedává, zvláště tady, jak se ještě to stavebnictví a všechno se pozastavuje, takže není těch možností zaměstnání jak se bavíme s ostatníma. Aji kolega má to ... tak nic dobrého nám to nedává, no. Někaké předpoklady k zlepšení situace.*

T: A jaký je Váš současný denní režim? Jak trávíte den?

p. Pavel: *Tak, tak ráno vstanu a nějakou tu práci si tam podělám, mám doma ještě nějaké ty zvířata a to, tak pokludím a teďka, když už je jako lepší počasí, tak se už dá něco dělat. Mám tam zahradu, tak dělám na té zahradě. Když byla zima, tak jsem odhazoval sněh. No a jinak odpočívám, čtu si, luštím křížovku, velice rád a poslouchám rádio. A když teďka nebo předtím, když jsem jako marodil s tím kolenem, tak jsem jezdíval i na nějaké injekce a na to cvičení, takže další den jako takový se to přes poledne tak zhouplo dycky a k tomu večeru.*

T: A jak trávíte svůj volný čas?

p. Pavel: *Tak říkám křížovky, luštění a když tak procházka nějaká. Ale tak moc jsem teďka nemohl s tímto chodit, no.*

T: A nacházíte na své současné situaci něco pozitivního?

p. Pavel: *Ne.*

T: Jaké omezení Vám nezaměstnanost přinesla?

p. Pavel: *Tak rád dělám tu práci a je to takový koníček aji prostě. Když práce jde dobře, tak se to velice rádo dělá a jinak. Říkám, už mám 50 let, tak kterýsi rok jsem už odpracoval, tak*

T: A jaké negativní dopady má nezaměstnanost na Váš životní styl?

p. Pavel: *No tak samozřejmě (povzdech) tak není těch peněz v první řadě. Což všady všichni jako říkají a to. Všechno se zdrazuje. (pauza) A myslím, že to je základ a je všechno jako a z toho se to už dá všechno odečíst.*

T: A můžete se v této nelehké situaci na někoho spolehnout? Máte něčí podporu?

p. Pavel: *No ... jak to myslíte?*

T: Jestli třeba na někoho z rodiny nebo

p. Pavel: *Tak jediné takto z rodiny nebo tak přítelkyně a tak dále. Ale jinak ostatní jako tak v globálu v dnešní době se nedá na nikoho spolehnout.*

T: A jak se změnil vztahy s Vašimi nejbližšími?

p. Pavel: (zaváhání)

T: Myslíte, že jsou stejné?

p. Pavel: *No ...*

T: Vás nějak odsuzují za to, že jste nezaměstnaný?

p. Pavel: *Tak samozřejmě, že ať něco dělám, nějakou práci a to a Ale jinak si myslím, že nemá to nějaký takový.*

T: A jaký postoj k Vaší situaci zaujímá okolí? Vnímáte nějak, že by Vás okolí nějak odsuzovalo?

p. Pavel: *Tak někteří samozřejmě řeknou, že ať děláme, že nebudeme za vás platit a podobně, takové ty řečičky a to. Tak říkám, tak dobře, mi dejde práci a já půjdu, no. To ... Ale jinak to ... Je nás tam hodně taky nebo tak co známi lidi jako nezaměstnaní, takže ... A jak říkám, prostě není té práce no. A jinčí co vím, tak by taky rádi dělali, ale bohužel, no. Není práce. Všechno se nějak utichlo prostě a teďka jak se má šetřit velice a to všechno, tak se nebude asi stejně nic rozvíjet velice, takže tím pádem je úbytek práce a všeho a všemi směry to je. Nejenom v té zednické práci, ale aji v ostatních, tichto, směrech, no.*

T: Jak se s neúspěchem při hledání zaměstnání vyrovnáváte?

p. Pavel: *No tak je to špatné, právě. Protože kolikrát kde jsem byl, tak vždycky mě jo jo jo, dáme vám vědět ano, ano a to. A stejně si nic neuskutečnilo, no. Je fakt, že to bylo právě na tu zimu, takže malý předpoklad, že by mě někdo přijmul a to. Nechcu pracovat právě nebo nemohl bych tolik pracovat na soukromu, takže chcu pracovat ve firmě, no.*

T: A jaký vliv má nezaměstnanost na Vaše zdraví? Projevilo se to nějak? Zhoršil se Vám zdravotní stav?

p. Pavel: *No tak teďka se mi zhoršil právě. Proto taky marodím s tím kolenem. Ale tak myslím si, že za ty roky, co jsem odpracoval v tom stavebnictví už, tak má to i dopady právě celkové, nejenom tady toto. Jako ta nezaměstnanost a to všechno, no.*

T: Jak ovlivnil současný stav nezaměstnanosti Vaše sebevědomí?

p. Pavel: *Tak su nervózní takový prostě, že ...Prostě není to ono, no. Člověk ... říkám, já nejsu ten typ, který nechcu dělat, prostě a rád dělám. Radši by sem prostě dělal, než takto nějak tady chodil a kdesi cosi. Zvláště ještě po těch úřadech, když v dnešní době ještě se to tak víc nějak komplikuje.*

T: A kde se dozvídáte o nových pracovních místech? Kde hledáte?

p. Pavel: *Tak čtu noviny a telefonuju prostě. Nějaké ty inzeráty jak jsou a to všechno. No v tisku, no, vesměs všecko.*

T: A využíváte třeba internet?

p. Pavel: *No tak bohužel, já na to nemám.*

T: A hledáte práci jen ve svém oboru nebo i jinou?

p. Pavel: *No nevím. Právě že už přemýšlím aji jinou. Ale té práce není v těch jiných oborech, ale rád bych děla svou práci, jako zednickou, no.*

T: Takže chtěl byste prostě vykonávat zednické práce.

p. Pavel: *Ano.*

T: A jakým způsobem si udržujete nebo rozšiřujete své znalosti a schopnosti?

p. Pavel: *No jako myslíte po stránce tady té stavební nebo technické a to?*

T: *Ano.*

p. Pavel: *V dnešní době různých tych letáků nebo toho, z toho se to dá vyčíst a myslím, že aji v té poslední době co už se to změnilo, jak se to všechno přešlo k tady té modernizaci nebo za tu dobu jsem už něco pochytil tak už vím, co jak se s čím jak dělá.*

T: Takže zkušenosti.

p. Pavel: *Zkušenosti si myslím, že už jakési No a samozřejmě říkám ty letáky a tady ty když něco nového přišlo, tak chodívali, nějaké školení bylo aji a tak dále.*

T: A myslíte si, že by Vám rekvalifikační kurz mohl pomoci při hledání nového zaměstnání? Kdybyste měl vykonávat tu jinou profesi, zda by Vám to pomohlo?

p. Pavel: *Tak určitě něco by to něco muselo dát do sebe. Nadarmo asi se to nedělá.*

T: Absolvoval jste už nějaký rekvalifikační kurz?

p. Pavel: *Ne.*

T: A co by pro Vás znamenalo opět začít pracovat?

p. Pavel: *(úsmev) Radost, no asi. Protože říkám, nejsou na to, aby sem jenom seděl, no. Radši budu chodit do té práce a pracovat. Lepší aspoň uběhne i ten čas a (pauza).*

T: Člověk je mezi lidma, že?

p. Pavel: *Ano, mezi lidma takovýma.*

T: Dobře, tak to je všechno, děkuji Vám.

PŘÍLOHA P V: ROZHOVOR S PANEM KARLEM

Před zahájením rozhovoru byl respondent seznámen s problematikou, které se diplomová práce věnuje a byl ujistěn, že veškeré informace získané rozhovorem budou použity výhradně pro účely diplomové práce.

Tazatel: Takže jestli byste mi ze začátku mohl říct něco o Vaší osobě?

p. Karel: *Jmenuju se Karel, bydlím v městském bytě, mám dceru v péči a syna mám u bývalé manželky, su rozvedený.*

T: A věk? Kolik máte roků?

p. Karel: *38 let mám.*

T: Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

p. Karel: *Základní.*

T: Jaké povolání jste před evidencí na úřadě práce vykonával?

p. Karel: *Jeřábník a technické práce.*

T: A jak dlouho jste pracoval ve firmě?

p. Karel: *Asi tak půl roku.*

T: A co bylo příčinou toho, že jste se ocitl bez zaměstnání?

p. Karel: *Tak to byla ta krize, tak propouštěli ty nové právě, co tam byli.*

T: A jak jste se ze strany zaměstnavatele o propuštění dozvěděl? Byl jste nějak informovaný třeba předem?

p. Karel: *Ne, papír a normálně, mi to poslali.*

T: Takže poštou Vám to bylo sděleno, že přicházíte..?

p. Karel: *No, já jsem marodil zrovna ještě.*

T: A jaké pocity u Vás převládaly ve chvíli, kdy jste se dozvěděl o tom propuštění?

p. Karel: *Tak byl jsem naštvaný, no. Trošku.*

T: Neměl jste třeba obavy z budoucnosti?

p. Karel: *To ne, já už chvilku na úřadě, chvilku v práci.*

T: Věděl jste co je potřeba po propuštění udělat? Jak se máte dále zachovat?

p. Karel: *No že mám jít na úřad práce a na sociálku se nahlásit.*

T: Takže věděl jste?

p. Karel: *Ano.*

T: A jak dlouho jste bez práce teďka?

p. Karel: *Od roku 2009.*

T: A jak se díváte na situaci, ve které se nacházíte? Jak ji vnímáte?

p. Karel: *Blbě, právě.*

T: Jaký je Váš současný denní režim?

p. Karel: *(úsmev) Ráno vstanu a přemýšlím co do večera co budu dělat.*

T: Nudíte se?

p. Karel: *Nudím, no (odkašlání). Tak kvůli tomu chodím aji na psychiatrii jako, protože mám deprese z toho.*

T: A když máte ten volný čas, jak ho trávíte? Máte nějaké koníčky?

p. Karel: *Třeba chodím do přírody nebo něco takovýho. Výlety většinou.*

T: Procházky.

p. Karel: *Ano.*

T: A nějaké třeba kolo nebo zahrádka?

p. Karel: *Ne, to ne.*

T: Nacházíte na své současné situaci něco pozitivního?

p. Karel: *Tak nic.*

T: A jaké omezení Vám nezaměstnanost přinesla?

p. Karel: *Tož že si nemůžu koupit co chcu a nebo prostě někam si zajít, normálně.*

T: Jaké negativní dopady má nezaměstnanost na Váš životní styl?

p. Karel: *(váhání)*

T: Máte třeba finanční problémy?

p. Karel: *Finanční problémy hlavně.*

T: Nebo se nějak zhoršily vztahy v rodině?

p. Karel: *Ne, to ... spíš ty finanční problémy.*

T: To je takový největší negativní dopad?

p. Karel: *Ano.*

T: Můžete se v této nelehké situaci spolehnout na něčí podporu? Je někdo kdo by Vás podpořil?

p. Karel: *Ne. To asi ne.*

T: Máte někoho? Rodiče?

p. Karel: *Ne, vůbec.*

T: Takže sám na sebe?

p. Karel: *Ano.*

T: Jaký postoj k Vaší situaci zaujímá okolí?

p. Karel: *Co chodím mezi lidi, tak oni jsou většinou všeci taky nezaměstnaní.*

T: Takže se spíše pohybujete mezi nezaměstnanými?

p. Karel: *Ano.*

T: Jak se s neúspěchem při hledání zaměstnání vyrovnáváte?

p. Karel: *Blbě. Si řeknu, zas mě nevzali nebo něco. Nemaj práci, tak*

T: Ztrácíte naději?

p. Karel: *No.*

T: A jaký vliv má nezaměstnanost na Vaše zdraví? Projevilo se to nějak? Jste říkal, že trpíte depresemi.

p. Karel: *Depresemi a astma jsem dostal.*

T: Takže zhoršil se Vám zdravotní stav.

p. Karel: (souhlasné pokývání hlavou)

T: Jak ovlivnila nezaměstnanost Vaše sebevědomí? Věříte si při hledání ...?

p. Karel: *Ted'ka kdyby mě někde vzali, tak bych si jako vůbec nevěřil.*

T: Takže sebevědomí se Vám snížilo, nevěříte si?

p. Karel: *Ne.*

T: Kde se dozvídáte o nových pracovních místech?

p. Karel: *Tak třeba v novinách nebo třeba od druhých lidech, třeba někde dělají nevím.*

T: Na úřadě práce Vám třeba něco nabízí?

p. Karel: *No na úřadě práce vůbec nic nenabízejou.*

T: Říkal jste, že máte základní vzdělání. Takže jakou práci byste chtěl vykonávat nebo v jaké oboru si práci hledáte?

p. Karel: *Já mám právě, jsem si dělal v Ostravě kurz na zedníka, takže mám ten kurz zednický. Tak většinou buď zedníka nebo mám jeřábnické papíry ještě.*

T: Takže tady v těchto oborech se snažíte něco najít?

p. Karel: (souhlasné pokývání hlavou)

T: Jakým způsobem si udržujete nebo rozšiřujete své znalosti a schopnosti?

p. Karel: *Nijak (smích).*

T: Nečtete? Nestudujete?

p. Karel: *Ne, vůbec.*

T: Nebaví Vás to nebo ...?

p. Karel: *Nebaví.*

T: Myslíte si, že by Vám rekvalifikační kurz mohl pomoci při hledání nového zaměstnání?

p. Karel: *To asi ne. Protože já jsem si ho dělal, ale nám říkali, jako že, co jsme to udělali v té firmě, tak že si nás pár nechají a my jsme to udělali ... a hotovo a A když řeknete v nějaké firmě, že máte jenom rekvalifikační kurz, jako zedník, tak je to zase, že by Vás tam musel někdo, třeba nějaký zedník co je vyučený chvíli hlídat a zaškolit a Prostě na to nemají.*

T: Takže si myslíte, že by Vám to spíše nepomohlo.

p. Karel: *No..*

T: Takže jste už nějaký kurz absolvoval, že?

p. Karel: *Ano.*

T: Zednické a ten jeřábnický nějaký. A co by pro Vás znamenalo opět začít pracovat?

p. Karel: *(zaváhání) Tož že bych byl lepší na tom finančně aji možná zdravotně.*

T: Že by se celkově zlepšila Vaše situace.

p. Karel: *Všechno.*

T: Tak fajn, tak to je všechno, děkuji.